ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः,

श्री गुरुभ्यो नमः

हरिः ओं ॥

कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणम्

प्रथमाष्टके प्रपाठकः 5 to 8

Version 0.0 **October 10, 2017**

Table of Contents

1 कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे प्रथमाष्टकं 5

1.5 प्रथमाष्टके पञ्चमः प्रपाठकः – नक्षत्रेष्टिकाण्डे..... 5

1.5.1 अनुवाकं 1– नक्षत्रेष्टकामन्त्राः, विकृतिरूपचयनगताः..... 5

1.5.2 अनुवाकं 2 – कर्मानुष्ठानार्हः नक्षत्ररूपः पुण्यकालः..... 7

1.5.3 अनुवाकं 3 – कर्मानुष्ठानार्हः दिवसभागरूपः
हेयोपादेयकाल विभागः.....11

1.5.4 अनुवाकं 4 – सोमशेषभूता पात्रस्तुतिः.(आध्वरब्राह्मणशेषः)....13

1.5.5 अनुवाकं 5 – चातुर्मास्यशेषा वपनमन्त्राः, (राजसूयब्राह्मणम्). 14

1.5.6 अनुवाकं 6 – चातुर्मास्यशेषा वपनविधिः (राजसूयब्राह्मणम्).. 16

1.5.7 अनुवाकं 7 – अग्निचयनशेषा इष्टकोपधानमन्त्राः,
तत्र संतत्याख्येष्टकामन्त्राः..... 19

1.5.8 अनुवाकं 8 – अग्निचयनशेषा
थर्वशिरोऽभिधानानामिष्टकानां मन्त्राः..... 20

1.5.9 अनुवाकं 9 – सोमशेषभूता इष्टयः. (आध्वरब्राह्मणम्)..... 21

1.5.10 अनुवाकं 10 – त्रिवृदादिस्तोमरूपाणि
सोमङ्गानि. (आध्वरब्राह्मणम्)..... 25

1.5.11 अनुवाकं 11 – सवनीयपशुपुरोडाशाः (आध्वरब्राह्मणम्) 28

1.5.12 अनुवाकं 12 – सप्तछन्दांसि प्रपञ्च्यन्ते (आध्वरब्राह्मणम्)..... 30

1.6 प्रथमाष्टके षष्ठः प्रपाठकः – राजसूयानुब्राह्मणं..... 35
1.6.1 अनुवाकं 1 – अनुमत्याद्या इष्टयः..... 35
1.6.2 अनुवाकं 2– चातुर्मास्ये वैश्वदेवहवींषि..... 39
1.6.3 अनुवाकं 3 – वैश्वदेवपर्गतानि विश्वेषाङ्गानि..... 42
1.6.4 अनुवाकं 4 – वरुणप्रघासाः..... 46
1.6.5 अनुवाकं 5 – तच्छेषः..... 48
1.6.6 अनुवाकं 6 – साकमेधाः..... 50
1.6.7 अनुवाकं 7 – तच्छेषः..... 53
1.6.8 अनुवाकं 8 – पितृयज्ञः..... 55
1.6.9 अनुवाकं 9 – तच्छेषः..... 59
1.6.10 अनुवाकं 10 – त्र्यम्बकहवींषि..... 62
1.7 प्रथमाष्टके सप्तमः प्रपाठकः – राजसूयानुब्राह्मणं..... 67
1.7.1 अनुवाकं 1 – शुनासीरीयेन्द्रतुरीयपञ्चावत्तीयापामार्गहोमाः..... 67
1.7.2 अनुवाकं 2 – देविकावहवींषि..... 70
1.7.3 अनुवाकं 3 – रन्निनां हवींषि..... 72
1.7.4 अनुवाकं 4 – देवसुवां हवींषि..... 75
1.7.5 अनुवाकं 5 – अभिषेकार्थमपांग्रहग्रहणम्..... 77
1.7.6 अनुवाकं 6 – अभिषेकार्थजलसंस्कारः..... 79

1.7.7 अनुवाकं 7 – दिग्व्यास्थापनम्.....83

1.7.8 अनुवाकं 8 – अभिषेकः.....85

1.7.9 अनुवाकं 9 – स्थारोहणम्. विजयः.....88

1.7.10 अनुवाकं 10 – आसने समुपवेशः सर्वैस्सेव्यत्वं च..... 91

1.8 प्रथमाष्टके अष्टमः प्रपाठकः – राजसूयानुब्राह्मणं.....96

1.8.1 अनुवाकं 1 – संसृपां हवींषि दश.....96

1.8.2 अनुवाकं 2 – दशपेयः.....97

1.8.3 अनुवाकं 3 – दिशामवेष्टयः, पशुबन्धः, सात्यदूतहवींषि च.....99

1.8.4 अनुवाकं 4 – प्रयुजां हवींषि द्वादश.....101

1.8.5 अनुवाकं 5 – सौत्रामणिः, पशवः, हवींषि च.....102

1.8.6 अनुवाकं 6 – सौत्रामणिः, पशवः, हवींषि च.....104

1.8.7 अनुवाकं 7 – राजसूयस्याग्रे कर्तव्यं पवित्राख्यमग्निष्टोममहः 107

1.8.8 अनुवाकं 8 – अभिषेचनीये साममन्त्रविशेषः.....108

1.8.9 अनुवाकं 9 – अभिषेचनीयविषययो रुक्मयोः स्तुतिः.....110

1.8.10 अनुवाकं 10 – व्युष्टिद्विरात्रं राजसूयान्ते कर्तव्यम्.....111

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः

श्री गुरुभ्यो नमः, हरिः ओं

1 कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे प्रथमाष्टकं

1.5 प्रथमाष्टके पञ्चमः प्रपाठकः – नक्षत्रेष्टिकाण्डे

1.5.1 अनुवाकं 1– नक्षत्रेष्टकामन्त्राः, विकृतिरूपचयनगताः

T.B.1.5.1.1

अग्नेः कृत्तिकाः । शुक्रं परस्ता–ज्ज्योति–रवस्तात् । प्रजापते
रोहिणी । आपः परस्तादोषधयो ऽवस्तात् । सोमस्येन्वका विततानि ।
परस्ताद्वयन्तो ऽवस्तात् । रुद्रस्य बाहू । मृगयवः परस्ताद्विक्षारोऽवस्तात् ।
अदित्यै पुनर्वसू । वातः परस्तादार्द्र–मवस्तात् । **1 (10)**

T.B.1.5.1.2

बृहस्पतेस्तिष्यः । जुह्वतः परस्ताद्–यजमाना अवस्तात् ।
सर्पाणा–माश्रेषाः । अभ्यागच्छन्तः परस्तादभ्यानृत्यन्तोऽवस्तात् ।
पितृणां मघाः । रुदन्तः परस्तादपभ्रꣳशोऽवस्तात् ।
अर्यम्णः पूर्वे फल्गुनी । जाया परस्तादृषभोऽवस्तात् । भगस्योत्तरे ।

वहतवः परस्ताद्वहमाना अवस्तात् । **2 (10)**

T.B.1.5.1.3

देवस्य सवितुर्. हस्तः । प्रसवः परस्ताथ्–सनिरवस्तात् ।

इन्द्रस्य चित्रा । ऋतं परस्ताथ्–सत्य–मवस्तात् ।

वायोर्–निष्ट्या व्रततिः । परस्ता–दसिद्धि–रवस्तात् ।

इन्द्राग्नियोर् विशाखे । युगानि परस्तात्–कृषमाणा अवस्तात् ।

मित्रस्या–नूराधाः । अभ्यारोहत्–परस्ता–दभ्यारूढ–मवस्तात् । **3 (10)**

T.B.1.5.1.4

इन्द्रस्य रोहिणी । शृणत्–परस्तात्–प्रतिशृण–दवस्तात् ।

निर्.ऋत्यै–मूलवर्.हणी । प्रतिभञ्जन्तः परस्तात्–प्रतिशृणन्तोऽवस्तात् ।

अपां पूर्वा अषाढाः । वर्चः परस्ताथ्–समिति–रवस्तात् ।

विश्वेषां देवाना–मुत्तराः । अभिजयत्–परस्ता–दभिजित–मवस्तात् ।

विष्णोः श्रोणा पृच्छमानाः । परस्तात्–पन्था अवस्तात् । **4 (10)**

T.B.1.5.1.5

वसूनाᳬ श्रविष्ठाः । भूतं परस्ताद्–भूतिरवस्तात् ।

इन्द्रस्य–शतभिषक् । विश्वव्यचाः परस्ताद्–विश्वक्षिति–रवस्तात् ।

अजस्यैकपदः पूर्वे प्रोष्ठपदाः । वैश्वानरं परस्ताद्–वैश्वावसव–
मवस्तात् । अहेर्बुध्निय–स्योत्तरे । अभिषिञ्चन्तः परस्ता–
दभिषुण्वन्तोऽवस्तात् । पूष्णो रेवती । गावः परस्ताद्–वथ्सा
अवस्तात् ( ) । अश्विनोरश्वयुजौ । ग्रामः परस्ताथ्सेना ऽवस्तात् ।
यमस्यापभरणीः । अपकर्.षन्तः परस्ता–दपवहन्तोऽवस्तात् ।
"पूर्णा–पश्चाद्{1}", "यत्ते देवा अदधुः{2}" । **5 (15)**

(आर्द्रमवस्ताद् – वहमाना अवस्ता – दभ्यारूढमवस्तात् –
पन्था अवस्ताद् – वथ्सा अवस्तात् पञ्च च) (A1)

1.5.2 अनुवाकं 2 – कर्मानुष्ठानार्हः नक्षत्ररूपः पुण्यकालः

T.B.1.5.2.1

यत् पुण्यं नक्षत्रम् । तद्–बट् कुर्वीतोपव्युषम् । यदा वै सूर्य उदेति ।
अथ नक्षत्रं नैति । यावति तत्र सूर्यो गच्छेत् । यत्र जघन्यं पश्येत् ।
तावति कुर्वीत यत् कारी स्यात् । पुण्याह एव कुरुते । एवꣳ ह वै
यज्ञेषुं च शतद्युम्नं च माथ्स्यो निरवसाययां चकार । **6 (9)**

T.B.1.5.2.2

यो वै नक्षत्रियं प्रजापतिं ँवेद । उभयोरेनं ँलोकयोर्विदुः ।

हस्त एवास्य हस्तः । चित्रा शिरः । निष्ट्या हृदयम् ।

ऊरू विशाखे । प्रतिष्ठा ऽनूराधाः । एष वै नक्षत्रियः प्रजापतिः ।

य एवं ँवेद । उभयोरेनं ँलोकयोर्विदुः । **7 (10)**

T.B.1.5.2.3

अस्मि७श्चा–मुष्मि७श्च । यां कामयेत दुहितरं प्रिया स्यादिति ।

तां निष्ट्यायां दद्यात् । प्रियैव भवति । नेव तु पुनरागच्छति ।

अभिजिन्नाम नक्षत्रम् । उपरिष्टा–दषाढानाम् ।

अवस्ताच्छ्रोणायै । देवासुराः सम्ँयत्ता आसन्न् ।

ते देवास्तस्मिन्–नक्षत्रेऽभ्यजयन्न् । **8 (10)**

T.B.1.5.2.4

यदभ्यजयन्न् । तदभिजितोऽभिजित्त्वम् । यं कामयेता–नपजय्यं

जयेदिति । तमेतस्मिन्–नक्षत्रे यातयेत् । अनपजय्यमेव जयति ।

पापपराजितमिव तु । प्रजापतिः पशूनसृजत ।

ते नक्षत्रं नक्षत्र–मुपातिष्ठन्त । ते समावन्त एवाभवन्न् ।

ते रेवती–मुपातिष्ठन्त । **9 (10)**

T.B.1.5.2.5

ते रेवत्यां प्राभवन् । तस्माद्–रेवत्यां पशूनां कुर्वीत ।

यत् किंचार्वाचीनꣳ सोमात् । प्रैव भवन्ति । सलिलं वा इदमन्तरासीत् ।

यदतरन् । तत् तारकाणां तारकत्वम् । यो वा इह यजते ।

अमुꣳ सलोकं नक्षते । तन्नक्षत्राणां नक्षत्रत्वम् । **10 (10)**

T.B.1.5.2.6

देवगृहा वै नक्षत्राणि । य एवं वेद । गृह्येव भवति । यानि वा इमानि

पृथिव्याश्चित्राणि । तानि नक्षत्राणि । तस्मा–दश्लीलनामꣳ–श्चित्रे ।

नावस्येन्न यजेत । यथा पापाहे कुरुते । तादृगेव तत् ।

देवनक्षत्राणि वा अन्यानि । **11 (10)**

T.B.1.5.2.7

यमनक्षत्राण्यन्यानि । कृत्तिकाः प्रथमम् । विशाखे उत्तमम् ।

तानि देवनक्षत्राणि । अनूराधाः प्रथमम् । अपभरणी–रुत्तमम् ।

तानि यमनक्षत्राणि । यानि देवनक्षत्राणि । तानि दक्षिणेन परियन्ति ।

यानि यमनक्षत्राणि । **12 (10)**

T.B.1.5.2.8

तान्युत्तरेण । अन्वेषामराथ्स्मेति । तदनूराधाः । ज्येष्ठमेषा–मवधिष्मेति ।
तज्ज्येष्ठघ्नी । मूलमेषामवृक्षामेति । तन्–मूलवर्.हणी । यन्नासहन्त ।
तदषाढाः । यदश्लोणत् । **13 (10)**

T.B.1.5.2.9

तच्छ्रोणा । यदशृणोत् । तच्छ्रविष्ठाः । यच्छत–मभिषज्यन्न् ।
तच्छतभिषक् । प्रोष्ठपदेषूदयच्छन्त । रेवत्यामरवन्त ।
अश्वयुजोरयुञ्जत । अपभरणीष्व पावहन्न् । तानि वा एतानि
यमनक्षत्राणि ( ) । यान्येव देवनक्षत्राणि । तेषु कुर्वीत यत्कारी
स्यात् । पुण्याह एव कुरुते । **14 (13)**

(चका – रैवं ँवेदोभयो रेनं ँलोकयोर्विदु – रजयन् – रेवतीमुपातिष्ठन्त – नक्षत्रात्व – मन्यानि – यानि यमनक्षत्रा – ण्यश्लोणद् – यमनक्षत्राणि त्रीणि च) *(A2)*

1.5.3 अनुवाकं 3 – कर्मानुष्ठानार्हः दिवसभागरूपः हेयोपादेयकाल विभागः

T.B.1.5.3.1

देवस्य सवितुः प्रातः प्रसवः प्राणः । वरुणस्य सायमासवोऽपानः ।

यत् प्रतीचीनं प्रातस्तनात् । प्राचीनꣳ संगवात् । ततो देवा अग्निष्टोमं

निरमिमत । तत्–तदात्तवीर्यं निर्मार्गः । मित्रस्य संगवः ।

तत्–पुण्यं तेजस्व्यहः । तस्मात्तर्.हि पशवः समायन्ति ।

यत् प्रतीचीनꣳ संगवात् । **15 (10)**

T.B.1.5.3.2

प्राचीनं मध्यन्दिनात् । ततो देवा उक्थ्यं निरमिमत ।

तत्–तदात्तवीर्यं निर्मार्गः । बृहस्पतेर् मध्यन्दिनः ।

तत्–पुण्यं तेजस्व्यहः । तस्मात्तर्.हि तेक्ष्णिष्ठं तपति ।

यत्–प्रतीचीनं मध्यन्दिनात् । प्राचीन–मपराह्णात् ।

ततो देवाः षोडशिनं निरमिमत । तत्तदात्तवीर्यं निर्मार्गः । **16 (10)**

T.B.1.5.3.3

भगस्यापराह्णः । तत्–पुण्यं तेजस्व्यहः । तस्मादपराह्णे कुमार्यो

भगमिच्छमाना–श्चरन्ति । यत्–प्रतीचीनमपराह्णात् ।

प्राचीनꣳ सायात् । ततो देवा अतिरात्रं निरमिमत । तत्तदात्तवीर्यं निर्मार्गः ।

वरुणस्य सायम् । तत्–पुण्यं तेजस्व्यहः ।

तस्मात्तर्.हि नानृतं ँवदेत् । **17 (10)**

T.B.1.5.3.4

ब्राह्मणो वा अष्टाविꣳशो नक्षत्राणाम् । समानस्याह्नः पञ्च

पुण्यानि नक्षत्राणि । चत्वार्यश्लीलानि । तानि नव ।

यच्च परस्तान्नक्षत्राणां ँयच्चावस्तात् । तान्येकादश । ब्राह्मणो द्वादशः ।

य एवं ँविद्वान्थ् सँवथ्सरं ँव्रतं चरति । सँवथ्सरेणैवास्य व्रतं

गुप्तं भवति । समानस्याह्नः पञ्च पुण्यानि नक्षत्राणि ( ) ।

चत्वार्यश्लीलानि । तानि नव । आग्नेयी रात्रिः । ऐन्द्रमहः ।

तान्येकादश । आदित्यो द्वादशः ।

य एवं ँविद्वान्थ् सम्ँवथ्सरं ँव्रतं चरति ।

सम्ँवथ्सरेणैवास्य व्रतं गुप्तं भवति । **18 (18)**

(संगवाथ् – षोडशिनं निरमिमत तत्तदात्तवीर्यं निर्मार्गो – वदेद् ट्ट

भवति समानस्याह्नः पञ्च पुण्यानि नक्षत्राण्यष्टौ च) (A3)

1.5.4 अनुवाकं 4 – सोमशेषभूता पात्रस्तुतिः.(आध्वरब्राह्मणशेषः)

T.B.1.5.4.1

ब्रह्मवादिनो वदन्ति । कति पात्राणि यज्ञं ँवहन्तीति ।

त्रयोदशेति ब्रूयात् । स यद्ब्रूयात् । कस्तानि निरमिमीतेति ।

प्रजापतिरिति ब्रूयात् । स यद्ब्रूयात् । कुतस्तानि निरमिमीतेति ।

आत्मन इति । प्राणापानाभ्या–मेवोपा᳡–श्वन्तर्यामौ निरमिमीत । **19 (10)**

T.B.1.5.4.2

व्यानादुपा᳡शु सवनम् । वाच ऐन्द्रवायवम् । दक्षक्रतुभ्यां मैत्रावरुणम् ।

श्रोत्रादाश्विनम् । चक्षुषः शुक्रा मन्थिनौ । आत्मन आग्रयणम् ।

अङ्गेभ्य उक्थ्यम् । आयुषो ध्रुवम् । प्रतिष्ठाया ऋतुपात्रे । यज्ञं ँवाव

तं प्रजापतिर् निरमिमीत ( ) । स निर्मितो नाध्रियत समव्लीयत ।

स एतान् प्रजापति–रपिवापान–पश्यत् । तान्निरवपत् ।

तैर्वै स यज्ञमप्यवपत् । यदपिवापा भवन्ति ।

यज्ञस्य धृत्या असम्ँव्लयाय । **20 (16)**

(उपा᳡श्वन्तर्यामौ निरमिमीता– मिमीत षट् च) (A4)

1.5.5 अनुवाकं 5 – चातुर्मास्यशेषा वपनमन्त्राः, (राजसूयब्राह्मणम्)

T.B.1.5.5.1

ऋतमेव परमेष्ठि । ऋतं नात्येति किं चन । ऋते समुद्र आहितः ।

ऋते भुमिरियꣳ श्रिता । अग्निस्तिग्मेन शोचिषा ।

तप आक्रान्त–मुष्णिहा । शिरस्तपस्याहितम् । वैश्वानरस्य तेजसा ।

ऋतेनास्य निवर्तये । सत्येन परिवर्तये । **21 (10)**

T.B.1.5.5.2

तपसाऽस्यानुवर्तये । शिवेनास्योपवर्तये । शग्मेनास्या–भिवर्तये ।

तदृतं तथ् सत्यम् । तद्–व्रतं तच्छकेयम् । तेन शकेयं तेन

राध्यासम् । यद्–घर्मः पर्यवर्तयत् । अन्तान् पृथिव्या दिवः ।

अग्निरीशान ओजसा । वरुणो धीतिभिः सह । **22 (10)**

T.B.1.5.5.3

इन्द्रो मरुद्भिः सखिभिः सह । अग्निस्तिग्मेन शोचिषा ।

तप आक्रान्त–मुष्णिहा । शिरस्तपस्याहितम् । वैश्वानरस्य तेजसा ।

ऋतेनास्य निवर्तये । सत्येन परिवर्तये । तपसा ऽस्यानुवर्तये ।

शिवेनास्योपवर्तये । शग्मेनास्याभिवर्तये । **23 (10)**

T.B.1.5.5.4

तदृतं तथ् सत्यम् । तद्–व्रतं तच्छकेयम् । तेन शकेयं तेन राध्यासम् ।

यो अस्याः पृथिव्यास्त्वचि । निवर्तयत्योषधीः । अग्निरीशान ओजसा ।

वरुणो धीतिभिः सह । इन्द्रो मरुद्भिः सखिभिः सह ।

अग्निस्तिग्मेन शोचिषा । तप आक्रान्त–मुष्णिहा । **24 (10)**

T.B.1.5.5.5

शिरस्तपस्याहितम् । वैश्वानरस्य तेजसा । ऋतेनास्य निवर्तये ।

सत्येन परिवर्तये । तपसा ऽस्यानुवर्तये । शिवेनास्योपवर्तये ।

शग्मेनास्या–भिवर्तये । तदृतं तथ् सत्यम् । तद्–व्रतं तच्छकेयम् ।

तेन शकेयं तेन राध्यासम् । **25 (10)**

T.B.1.5.5.6

एकं मास–मुदसृजत् । परमेष्ठी प्रजाभ्यः । तेनाभ्यो मह आवहत् ।

अमृतं मर्त्याभ्यः । प्रजामनु प्रजायसे । तदु ते मर्त्यामृतम् ।

येन मासा अर्धमासाः । ऋतवः परिवथ्सराः । येन ते ते प्रजापते ।

ईजानस्य न्यवर्तयन्न् । **26 (10)**

T.B.1.5.5.7

तेनाहमस्य ब्रह्मणा । निवर्तयामि जीवसे । अग्निस्तिग्मेन शोचिषा ।
तप आक्रान्त–मुष्णिहा । शिरस्तपस्याहितम् । वैश्वानरस्य तेजसा ।
ऋतेनास्य निवर्तये । सत्येन परिवर्तये । तपसा ऽस्यानुवर्तये ।
शिवेनास्योपवर्तये ( ) । शग्मेनास्याभिवर्तये । तदृतं तथ्–सत्यम् ।
तद्–व्रतं तच्छकेयम् । तेन शकेयं तेन राध्यासम् । **27 (14)**

(परिवर्तये – सहा – भिवर्तय – उष्णिहा – राध्यासं – न्यवर्तयन् – नुपवर्तये चत्वारि च) (A5)

1.5.6 अनुवाकं 6 – चातुर्मास्यशेषा वपनविधिः (राजसूयब्राह्मणम्)

T.B.1.5.6.1

देवा वै यद्–यज्ञे ऽकुर्वत । तदसुरा अकुर्वत ।
तेऽसुरा ऊर्ध्वं पृष्ठेभ्यो नापश्यन्न् । ते केशानग्रेऽवपन्त ।
अथ श्मश्रूणि । अथोपपक्षौ । ततस्तेऽवाञ्च आयन्न् । पराऽभवन्न् ।
यस्यैवं वपन्ति । अवाङेति । **28 (10)**

T.B.1.5.6.2

अथो परैव भवति । अथ देवा ऊर्ध्वं पृष्ठेभ्योऽपश्यन्न् ।

त उपपक्षावग्रेऽवपन्त । अथ श्मश्रूणि । अथ केशान् । ततस्तेऽभवन्न् ।

सुवर्गं ँलोकमायन्न् । यस्यैवं ँवपन्ति । भवत्यात्मना ।

अथो सुवर्गं ँलोकमेति । **29 (10)**

T.B.1.5.6.3

अथैतन्–मनुर्–वप्त्रे मिथुन–मपश्यत् । स श्मश्रूण्यग्रेऽवपत ।

अथोपपक्षौ । अथ केशान् । ततो वै स प्राजायत प्रजया पशुभिः ।

यस्यैवं ँवपन्ति । प्र प्रजया पशुभिर्–मिथुनैर् जायते ।

देवासुराः सम्ँयत्ता आसन्न् । ते सम्ँवथ्सरे व्यायच्छन्त ।

तान् देवाश्चातुर्–मास्यैरेवाभि प्रायुञ्जत । **30 (10)**

T.B.1.5.6.4

वैश्वदेवेन चतुरो मासोऽवृञ्जतेन्द्रराजानः । ताच्छीर्.षन्नि चावर्तयन्त

परि च । वरुण प्रघासै–श्चतुरो मासोऽवृञ्जत वरुणराजानः ।

ताच्छीर्.षन्नि चावर्तयन्त परि च । साकमेधैश्चतुरो मासोऽवृञ्जत

सोमराजानः । ताच्छीर्.षन्नि चावर्तयन्त परि च ।

या सम्ँवथ्सर उपजीवा ऽऽसीत् । तामेषा–मवृञ्जत ।

ततो देवा अभवन्न् । पराऽसुराः । **31 (10)**

T.B.1.5.6.5

य एवं ँविद्वा७–श्चातुर्मास्यैर्–यजते । भ्रातृव्यस्यैव मासो वृक्त्वा ।

शीर्.षन्नि च वर्तयते परि च । यैषा सम्ँवथ्सर उपजीवा ।

वृङ्क्ते तां भ्रातृव्यस्य । क्षुधा ऽस्य भ्रातृव्यः परा भवति ।

लोहितायसेन निवर्तयते । यद्वा इमामग्निर्. ऋतावागते निवर्तयति ।

एतदेवैना७ं रूपं कृत्वा निवर्तयति । सा ततः श्वः श्वो भूयसी भवन्त्येति ।

32 (10)

T.B.1.5.6.6

प्रजायते । य एवं ँविद्वान् ँलोहितायसेन निवर्तयते । एतदेव रूपं

कृत्वा निवर्तयते । स ततः श्वः श्वो भूयान्–भवन्नेति । प्रैव जायते ।

त्रेण्या शलल्या निवर्तयेत । त्रीणि त्रीणि वै देवानामृद्धानि ।

त्रीणि छन्दा७ंसि । त्रीणि सवनानि । त्रय इमे लोकाः । **33 (10)**

T.B.1.5.6.7

ऋद्ध्यामेव तद्–वीर्य एषु लोकेषु प्रति तिष्ठति । यच्चातुर्मास्यया–

ज्यात्मनो नावद्येत् । देवेभ्य आवृश्च्येत । चतृषु चतृषु मासेषु निवर्तयेत ।

परोक्षमेव तद्–देवेभ्य आत्मनोऽवद्यत्यना व्रस्काय ।

देवानां ँवा एष आनीतः । यश्चातुर्मास्ययाजी । य एवं ँविद्वान्नि

च वर्तयते परि च । देवता एवाप्येति । नास्य रुद्रः प्रजां

पशू–नभिमन्यते ( ) । **34 (10)**

(एत्ये– त्य – युञ्जता – सुरा – एति – लोका – मन्यते) (A6)

1.5.7 अनुवाकं 7 – अग्निचयनशेषा इष्टकोपधानमन्त्राः, तत्र संतत्याख्येष्टकामन्त्राः

T.B.1.5.7.1

आयुषः प्राणꣳ सन्तनु । प्राणादपानꣳ सन्तनु । अपानाद् व्यानꣳ

सन्तनु । व्यानाच्चक्षुः सन्तनु । चक्षुषः श्रोत्रꣳ सन्तनु ।

श्रोत्रान् मनः सन्तनु । मनसो वाचꣳ सन्तनु । वाच आत्मानꣳ सन्तनु ।

आत्मनः पृथिवीꣳ सन्तनु । पृथिव्या अन्तरिक्षꣳ सन्तनु ( ) ।

अन्तरिक्षाद्–दिवꣳ सन्तनु । दिवः सुवः सन्तनु । **35 (12)**

(अन्तरिक्षꣳ सन्तनु द्वे च) (A7)

1.5.8 अनुवाकं 8 – अग्निचयनशेषा थर्वशिरोऽभिधानानामिष्टकानां मन्त्राः

T.B.1.5.8.1

इन्द्रो दधीचो अस्थभिः । वृत्राण्य प्रतिष्कुतः । जघान नव तीर्नव ।

इच्छन्नश्वस्य यच्छिरः । पर्वतेष्वप श्रितम् । तद्–विदच्छर्यणावति ।

अत्रा ह गोरमन्वत । नाम त्वष्टुरपीच्यम् । इत्था चन्द्रमसो गृहे ।

इन्द्रमिद्गाथिनो बृहत् । **36 (10)**

T.B.1.5.8.2

इन्द्रमर्केभिरर्किणः । इन्द्रं वाणीरनूषत । इन्द्र इद्धर्योः सचा ।

संमिश्ल आवचो युजा । इन्द्रो वज्री हिरण्ययः । इन्द्रो दीर्घाय चक्षसे ।

आ सूर्यꣳ रोहयद्–दिवि । वि गोभिरद्रिमैरयत् ।

इन्द्र वाजेषु नो अव । सहस्र प्रधनेषु च । **37 (10)**

T.B.1.5.8.3

उग्र उग्राभिरूतिभिः । तमिन्द्रं वाजयामसि । महे वृत्राय हन्तवे ।

स वृषा वृषभो भुवत् । इन्द्रः सदामने कृतः । ओजिष्ठः स बले

हितः । द्युम्नी श्लोकी स सोम्यः । गिरा वज्रो न संभृतः ।

सबलो अनपच्युतः । ववक्षु–रुग्रो अस्तृतः ( ) । **38 (10)**

(बृह– च्चा – स्तृतः) (A8)

1.5.9 अनुवाकं 9 – सोमशेषभूता इष्टयः. (आध्वरब्राह्मणम्)

T.B.1.5.9.1

देवासुराः सम्ँयत्ता आसन्न् । स प्रजापतिरिन्द्रं ज्येष्ठं पुत्रमप न्यधत्त ।

नेदेनमसुरा बलीया७ सोऽहनन्निति । प्रह्लादो ह वै कायाधवः ।

विरोचन७ स्वं पुत्रमप न्यधत्त । नेदेनं देवा अहनन्निति ।

ते देवाः प्रजापति–मुपसमेत्योचुः । नाराजकस्य युद्धमस्ति ।

इन्द्रमन्विच्छामेति । तं ँयज्ञक्रतुभि–रन्वैच्छन्न् । **39 (10)**

T.B.1.5.9.2

तं ँयज्ञक्रतुभिर्नान्वविन्दन्न् । तमिष्टिभि–रन्वैच्छन्न् ।

तमिष्टिभि–रन्वविन्दन्न् । तदिष्टीना–मिष्टित्वम् । एष्टयो ह वै नाम ।

ता इष्टय इत्याचक्षते परोक्षेण । परोक्षप्रिया इव हि देवाः ।

तस्मा एतमाग्नावैष्णव–मेकादशकपालं दीक्षनीयं निरवपन्न् ।

तदपद्रुत्यातन्वत । तान्पत्नी सम्ँयाजान्त उपानयन्न् । **40 (10)**

T.B.1.5.9.3

ते तदं तमेव कृत्वोदद्रवन्न् । ते प्रायणीयमभि समारोहन्न् ।

तदपद्रुत्यातन्वत । ताञ्छम्ँय्वन्त उपानयन्न् । ते तदंतमेव

कृत्वोदद्रवन्न् । त आतिथ्यमभि समारोहन्न् । तदपद्रुत्यातन्वत ।

तानिडान्त उपानयन्न् । ते तदंतमेव कृत्वोदद्रवन्न् ।

तस्मा देता एतदन्ता इष्टयः संतिष्ठन्ते । **41(10)**

T.B.1.5.9.4

एव᳡ हि देवा अकुर्वत । इति देवा अकुर्वत । इत्यु वै मनुष्याः कुर्वते ।

ते देवा ऊचुः । यद्वा इदमुच्चैर्–यज्ञेन चराम ।

तन्नोऽसुराः पाप्माऽनुविन्दन्ति । उपा᳡शूपसदा चराम ।

तथा नोऽसुराः पाप्मा नानुवेथ्स्यन्तीति । त उपा᳡शूपसद–मतन्वत ।

तिस्र एव सामिधेनीरनूच्य । **42 (10)**

T.B.1.5.9.5

स्रुवेणाघार–माघार्य । तिस्रः पराची–राहुतीर्. हुत्वा । स्रुवेणोपसदं

जुहवाञ्चक्रुः । उग्रं ँवचो अपावधीं त्वेषं ँवचो अपावधी᳡

स्वाहेति । अशनयापिपासे ह वा उग्रं ँवचः । एनश्च वैरहत्यं च

त्वेषं ँवचः । एतꣳ ह वाव तच्चतुर्धाविहितं पाप्मानं देवा

अपजघ्निरे । तथो एवैतदेवं ँविद्वजमानः ।

तिस्र एव सामिधेनीरनूच्य । स्रुवेणाघार–माघार्य । **43 (10)**

T.B.1.5.9.6

तिस्रः पराचीराहुतीर्. हुत्वा । स्रुवेणोपसदं जुहोति ।

उग्रं ँवचो अपावधीं त्वेषं ँवचो अपावधीꣳ स्वाहेति ।

अशनयापिपासे ह वा उग्रं ँवचः । एनश्च वैरहत्यं च त्वेषं ँवचः ।

एतमेव तच्चतुर्धा–विहितं पाप्मानं ँयजमानोऽपहते ।

तेऽभिनीयैवाहः पशुमा–ऽलभन्त । अह्न एव तद्–देवा अवर्तिं

पाप्मानं मृत्युमपजघ्निरे । तेनाभिनीयेव रात्रेः प्राचरन् ।

रात्रिया एव तद्–देवा अवर्तिं पाप्मानं मृत्युमपजघ्निरे । **44 (10)**

T.B.1.5.9.7

तस्मादभिनीयैवाहः पशुमालभेत । अह्न एव तद्–यजमानो ऽवर्तिं

पाप्मानं भ्रातृव्यानपनुदते । तेनाभिनीयेव रात्रेः प्रचरेत् ।

रात्रिया एव तद्–यजमानो ऽवर्तिं पाप्मानं भ्रातृव्यानपनुदते ।

स एष उपवसथीये ऽहन्–द्विदेवत्यः पशुरालभ्यते । द्वयं ँवा अस्मिन् ँलोके यजमानः । अस्थि च माꣳसं च । अस्थि चैव तेन माꣳसं च यजमानः सꣳ स्कुरुते । ता वा एताः पञ्च देवताः । अग्नीषोमा–वग्निर्–मित्रावरुणौ ( ) । **45 (10)**

T.B.1.5.9.8

पञ्चपञ्ची वै यजमानः । त्वङ्माꣳ सꣳ स्नावास्थि मज्जा । एतमेव तत्पञ्चधा विहितमात्मानं ँवरुणपाशान्–मुञ्चति । भेषजतायै निर्वरुणत्वाय । तꣳ सप्तभिः छन्दोभिः प्रातरह्वयन्न् । तस्माथ्सप्त चतुरुत्तराणि छन्दाꣳसि प्रातरनुवाकेऽनूच्यन्ते । तमेतयो–पसमेत्यो–पासीदन्न् । उपास्मै गायता नर इति । तस्मा देतया बहिष्पवमान उपसद्यः । **46 (9)**

(ऐच्छन् – ननयꣳ – स्तिष्ठन्ते – ऽनूच्या – नूच्य स्रुवेणाघारमाघार्य – रात्रिया एव तद् देवा अवर्तिं पाप्मानं मृत्युमपजघ्निरे – मित्रावरुणौ – +नव च) (A9)

Sepcial Korvai

(देवा यजमानो देवा देवा यजमानो यजमानोऽलभन्त प्राचरन् ँलभेत
प्रचरेदालभन्तालभेत मृत्युमपजघ्निरे भ्रातृव्यान्)

1.5.10 अनुवाकं 10 – त्रिवृदादिस्तोमरूपाणि सोमङ्गानि. (आध्वरब्राह्मणम्)

T.B.1.5.10.1

स समुद्र उत्तरतः प्राज्वलद्–भूम्यन्तेन । एष वाव स समुद्रः ।
यच्चात्वालः । एष उ वेव स भूम्यन्तः । यद्वेद्यन्तः । तदेतत्–त्रिशलं
त्रिपूरुषम् । तस्मात्–तं त्रिवितस्तं खनन्ति । स सुवर्णरजताभ्यां
कुशीभ्यां परिगृहीत आसीत् । तं ँयदस्या अध्यजनयन्न् ।
तस्मादादित्यः । **47 (10)**

T.B.1.5.10.2

अथ यथ् सुवर्णरजताभ्यां कुशीभ्यां परिगृहीत आसीत् ।
साऽस्य कौशिकता । तं त्रिवृताऽभि प्रास्तुवत । तं त्रिवृता ऽऽददत ।
तं त्रिवृता ऽऽहरन्न् । यावती त्रिवृतो मात्रा । तं पञ्चदशेनाभि प्रास्तुवत ।
तं पञ्चदशेनाददत । तं पञ्चदशेनाहरन्न् ।
यावती पञ्चदशस्य मात्रा । **48 (10)**

T.B.1.5.10.3

तꣳ सप्तदशेनाभि प्रास्तुवत । तꣳ सप्तदशेनाददत ।

तꣳ सप्तदशेनाहरन्न् । यावती सप्तदशस्य मात्रा ।

तस्य सप्तदशेन ह्रियमाणस्य तेजो हरोऽपतत् । तमेकविꣳ शेनाभि

प्रास्तुवत । तमेकविꣳशेनाददत । तमेकविꣳशेनाहरन्न् ।

यावत्येकविꣳशस्य मात्रा । ते यत्–त्रिवृता स्तुवते । **49 (10)**

T.B.1.5.10.4

त्रिवृतैव तद्–यजमानमाददते । तं त्रिवृतैव हरन्ति । यावती त्रिवृतो मात्रा ।

अग्निर्वै त्रिवृत् । यावद्वा अग्नेर्दहतो धूम उदेत्यानुव्येति । तावती त्रिवृतो

मात्रा । अग्नेरेवैनं तत् । मात्राꣳ सायुज्यꣳ सलोकतां गमयन्ति ।

अथ यत्पञ्चदशेन स्तुवते । पञ्चदशेनैव तद्–यजमान–माददते । **50 (10)**

T.B.1.5.10.5

तं पञ्चदशेनैव हरन्ति । यावती पञ्चदशस्य मात्रा । चन्द्रमा वै

पञ्चदशः । एष हि पञ्चदश्यामपक्षीयते । पञ्चदश्या–मापूर्यते ।

चन्द्रमस एवैनं तत् । मात्राꣳ सायुज्यꣳ सलोकतां गमयन्ति ।

अथ यथ्सप्तदशेन स्तुवते । सप्तदशेनैव तद्–यजमानमाददते ।

तꣳ सप्तदशेनैव हरन्ति । **51 (10)**

T.B.1.5.10.6

यावती सप्तदशस्य मात्रा । प्रजापतिर्वै सप्तदशः । प्रजापतेरेवैनं तत् । मात्राꣳ सायुज्यꣳ सलोकतां गमयन्ति । अथ यदेकविꣳशेन स्तुवते । एकविꣳशेनैव तद्–यजमान–माददते । तमेकविꣳशेनैव हरन्ति । यावत्येकविꣳशस्य मात्रा । असौ वा आदित्य एकविꣳशः । आदित्यस्यैवैनं तत् । **52 (10)**

T.B.1.5.10.7

मात्राꣳ सायुज्यꣳ सलोकतां गमयन्ति । ते कुश्यौ । व्यघ्नन्न् । ते अहोरात्रे अभवताम् । अहरेव सुवर्णा ऽभवत् । रजता रात्रिः । स यदादित्य उदेति । एतामेव तथ्सुवर्णां कुशीमनु समेति । अथ यदस्तमेति । एतामेव तद्–रजतां कुशीमनु सम्ँविशति ( ) । प्रह्लादो ह वै कायाधवः । विरोचनꣳ स्वं पुत्रमुदास्यत् । स प्रदरोऽभवत् । तस्मात् प्रदरादुदकं नाचामेत् । **53 (14)**

(आदित्यः – पञ्चदशस्य मात्रा – स्तुवते – पञ्चदशेनैव तद् यजमानमाददते – सप्तदशेनैव हरन् – त्यादित्यस्यैवैनन्तद् द्वि विंशति चत्वारि च) (A10)

1.5.11 अनुवाकं 11 – सवनीयपशुपुरोडाशाः (आध्वरब्राह्मणम्)

T.B.1.5.11.1

ये वै चत्वारः स्तोमाः । कृतं तत् । अथ ये पञ्च । कलिः सः ।

तस्माच्चतुष्टोमः । तच्चतुष्टोमस्य चतुष्टोमत्वम् । तदाहुः ।

कतमानि तानि ज्योतीꣳषि । य एतस्य स्तोमा इति ।

त्रिवृत्–पञ्चदशः सप्तदश एकविꣳशः । **54 (10)**

T.B.1.5.11.2

एतानि वाव तानि ज्योतीꣳषि । य एतस्य स्तोमाः । सोऽब्रवीत् ।

सप्तदशेन ह्रियमाणो व्यलेशिषि । भिषज्यत मेति ।

तमश्विनौ धानाभि–रभिषज्यताम् । पूषा करम्भेण । भारती परिवापेण ।

मित्रावरुणौ पयस्यया । तदाहुः । **55 (10)**

T.B.1.5.11.3

यदश्विभ्यां धानाः । पूष्णः करम्भः । भारत्यै परिवापः ।

मित्रावरुणयोः पयस्याऽथ । कस्मादेतेषाꣳ हविषामिन्द्रमेव यजन्तीति ।

एता ह्येनं देवता इति ब्रूयात् । एतैर्. हविर्भि–रभिषज्य७–स्तस्मादिति ।

तं ँवसवोऽष्टाकपालेन प्रातस्सवनेऽभिषज्यन्न् । रुद्रा एकादशकपालेन

माध्यन्दिने सवने । विश्वे देवा द्वादशकपालेन तृतीयसवने । **56 (10)**

T.B.1.5.11.4

स यदष्टाकपालान् प्रातस्सवने कुर्यात् । एकादशकपालान् माध्यन्दिने

सवने । द्वादशकपाला७ स्तृतीय सवने । विलोम तद्–यज्ञस्य क्रियेत ।

एकादशकपालानेव प्रातस्सवने कुर्यात् । एकादशकपालान् माध्यन्दिने

सवने । एकादशकपाला७ स्तृतीय सवने । यज्ञस्य सलोमत्वाय ।

तदाहुः । यद् वसूनां प्रातस्सवनम् ( ) । रुद्राणां माध्यन्दिनꣳ

सवनम् । विश्वेषां देवानां तृतीयसवनम् । अथ कस्मादेतेषाꣳ

हविषामिन्द्रमेव यजन्तीति । एता ह्येनं देवता इति ब्रूयात् ।

एतैर्. हविर्भिरभिषज्य७ स्तस्मादिति । **57 (15)**

(एकविꣳश–आहु–स्तृतियसवने–प्रातस्सवनं पञ्च च) (A11)

1.5.12 अनुवाकं 12 – सप्तछन्दांसि प्रपञ्च्यन्ते (आध्वरब्राह्मणम्)

T.B.1.5.12.1

तस्यावाचोऽवपादादबिभयुः । तमेतेषु सप्तसु छन्दः स्वश्रयन्न् ।

यदश्रयन्न् । तच्छ्रायन्तीयस्य श्रायन्तीयत्वम् । यदवारयन्न् ।

तद् वारवन्तीयस्य वारवन्तीयत्वम् । तस्यावाच एवावपादादबिभयुः ।

तस्मा एतानि सप्त चतुरुत्तराणि छन्दाꣳस्युपादधुः ।

तेषामति त्रीण्यरिच्यन्त । न त्रीण्युदभवन्न् । **58 (10)**

T.B.1.5.12.2

स बृहतीमेवा–स्पृशत् । द्वाभ्यामक्षराभ्याम् । अहोरात्राभ्यामेव । तदाहुः ।

कतमा सा देवाक्षरा बृहती । यस्यां तत् प्रत्यतिष्ठत् ।

द्वादश पौर्णमास्यः । द्वादशाष्टकाः । द्वादशामावास्याः ।

एषा वाव सा देवाक्षरा बृहती । **59 (10)**

T.B.1.5.12.3

यस्यां तत् प्रत्यतिष्ठदिति । यानि च छन्दाꣳ–स्यत्यरिच्यन्त ।

यानि च नोदभवन्न् । तानि निर्वीर्याणि हीनान्यमन्यन्त ।

सा ऽब्रवीद्–बृहती । मामेव भूत्वा । मामुप स꣣ श्रयतेति ।

चतुर्भिरक्षरै–रनुष्टुग्–बृहतीं नोदभवत् । चतुर्भिरक्षरैः पङ्क्ति–बृहती–

मत्यरिच्यत । तस्यामेतानि चत्वार्यक्षराण्य–पच्छिद्या–दधात् । **60 (10)**

T.B.1.5.12.4

ते बृहती एव भूत्वा । बृहतीमुप समश्रयताम् । अष्टाभि–

रक्षरैरुष्णिग्–बृहतीं नोदभवत् । अष्टाभिरक्षरैस्त्रिष्टुग्–बृहती–मत्यरिच्यत ।

तस्यामेता–न्यष्टावक्षराण्य–पच्छिद्यादधात् । ते बृहती एव भूत्वा ।

बृहतीमुप समश्रयताम् । द्वादशभि–रक्षरैर्–गायत्री–बृहतीं नोदभवत् ।

द्वादशभि–रक्षरैर्–जगती–बृहती–मत्यरिच्यत ।

तस्यामेतानि द्वादशाक्षराण्य–पच्छिद्यादधात् । **61 (10)**

T.B.1.5.12.5

ते बृहती एव भूत्वा । बृहतीमुप समश्रयताम् । सोऽब्रवीत्–प्रजापतिः ।

छन्दा꣣ꣳसि रथो मे भवत । युष्माभि–रहमेत–मध्वानमनु

संचराणीति । तस्य गायत्री च जगती च पक्षावभवताम् ।

उष्णिक्च त्रिष्टुप्च प्रष्ट्यौ । अनुष्टुप्च पङ्क्तिश्च धुर्यौ । बृहत्येवोद्धिरभवत् ।

स एतं छन्दोरथमास्थाय ( ) । एतमध्वानमनु समचरत् ।

एतꣳ ह वै छन्दोरथमास्थाय । एतमध्वानमनु संचरति ।

येनैष एतथ् संचरति । य एवं ँविद्वान्–सोमेन यजते ।

य उचैनमेवं ँवेद । **62 (16)**

(अभवन् – वाव सा देवाक्षरा बृह – त्यदधाद् – द्वादशाक्षराण्यप च्छिद्यादधा – दास्थाय षट्च) (A12)

Prapaataka Korvai with starting Padams of 1 to 12 Anuvaakams :-

(अग्नेः कृत्तिका – यत् पुण्यं – देवस्य सवितुर् – ब्रह्मवादिनः क – त्यृतमेव – देवा वा – आयुषः प्राण – मिन्द्रो दधीचो –देवासुराः स प्रजापतिः – स समुद्रो – ये वै चत्वार – स्तस्यावाचो द्वादश)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Dasanis :-

(अग्नेः कृत्तिका – देवगृहा – ऋतमेव – वैश्वदेवेन – ते तदन्त – तं पञ्चदशेन – ते बृहती एव द्विषष्टिः)

First and Last Padam of 5th Prapaatakam :-

(अग्नेः कृत्तिका – य उ चैनमेवं वेद)

हरिः ओं

कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे प्रथमाष्टके पञ्चमः प्रपाठकः समाप्तः

APPENDIX FOR 1.5.1.5

1.5.1.5 "पूर्णा–पश्चाद्{1}", "यत्ते देवा अदधुः{2}"

पूर्णा पश्चादुत पूर्णा पुरस्तादुन्मध्यतः पौर्णमासी जिगाय ।
तस्यान् देवा अधि सँवसन्त उत्तमे नाक इह मादयन्तां ॥

यत्ते देवा अदधु भागधेयममावास्ये सँवसन्तो महित्वा ।
सानो यज्ञं पिपृहि विश्ववारे रयिं नो धेहि सुभगे सुवीरं ॥

(Appearing in TS **3.5.1.1**)

Details of Dasani & Vaakyams for Ashtakam 1 – Prapaatakam 5 – TB 1.5

	Dasani	Vaakyams
Anuvakam 1	5	55
Anuvakam 2	9	93
Anuvakam 3	4	48
Anuvakam 4	2	26
Anuvakam 5	7	74
Anuvakam 6	7	70
Anuvakam 7	1	12
Anuvakam 8	3	30
Anuvakam 9	8	79
Anuvakam 10	7	74
Anuvakam 11	4	45
Anuvakam 12	5	56
Total →	62	662

==========

1.6 प्रथमाष्टके षष्ठः प्रपाठकः – राजसूयानुब्राह्मणं

1.6.1 अनुवाकं 1 – अनुमत्याद्या इष्टयः

T.B.1.6.1.1

अनुमत्यै पुरोडाश–मष्टाकपालं निर्वपति । ये प्रत्यञ्चः शम्याया
अवशीयन्ते । तन्नैर्.ऋत–मेककपालम् । इयं ँवा अनुमतिः ।
इयं निर्.ऋतिः । नैर्.ऋतेन पूर्वेण प्रचरति । पाप्मानमेव निर्.ऋतिं
पूर्वां निरवदयते । एक कपालो भवति । एकधैव निर्.ऋतिं
निरवदयते । यदहुत्वा गार्.हपत्य ईयुः । **1 (10)**

T.B.1.6.1.2

रुद्रो भूत्वाऽग्निरनूत्थाय । अध्वर्युं च यजमानं च हन्यात् ।
वीहि स्वाहा ऽऽहुतिं जुषाण इत्याह । आहुत्यैवैनꣳ शमयति ।
नार्तिमार्च्छ–त्यध्वर्युर्न यजमानः । एकोल्मुकेन यन्ति ।
तद्धि निर्.ऋत्यै भागधेयम् । इमां दिशं ँयन्ति । एषा वै निर्.ऋत्यै दिक् ।
स्वायामेव दिशि निर्.ऋतिं निरवदयते । **2 (10)**

T.B.1.6.1.3

स्वकृत इरिणे जुहोति प्रदरे वा । एतद्वै निर्.ऋत्या आयतनम् ।

स्व एवायतने निर्.ऋतिं निरवदयते । एष ते निर्.ऋते भाग इत्याह ।

निर्दिशत्येवैनाम् । भूते हविष्मत्यसीत्याह ।

भूतिमेवोपावर्तते । मुञ्चेमम ँ हस इत्याह ।

अ ँ हस एवैनं मुञ्चति । अङ्गुष्ठाभ्यां जुहोति । **3 (10)**

T.B.1.6.1.4

अन्तत एव निर्.ऋतिं निरवदयते । कृष्णं ँवासः कृष्णतूषं दक्षिणा ।

एतद्–वै निर्.ऋत्यै रूपम् । रूपेणैव निर्.ऋतिं निरवदयते ।

अप्रतीक्षमायन्ति । निर्.ऋत्या अन्तर्.हित्यै । स्वाहा नमो य इदं

चकारेति पुनरेत्य गार्.हपत्ये जुहोति । आहुत्यैव नमस्यन्तो

गार्.हपत्य–मुपावर्तन्ते । आनुमतेन प्रचरति ।

इयं ँवा अनुमतिः । **4 (10)**

T.B.1.6.1.5

इयमेवास्मै राज्यमनुमन्यते । धेनुर्–दक्षिणा । इमामेव धेनुं कुरुते ।

आदित्यं चरुं निर्वपति । उभयीष्वेव प्रजास्वभिषिच्यते ।

दैवीषु च मानुषीषु च । वरो दक्षिणा । वरो हि राज्य ँ समृद्ध्यै ।

आग्नावैष्णव–मेकादशकपालं निर्वपति । अग्निः सर्वा देवताः । **5 (10)**

T.B.1.6.1.6

विष्णुर्यज्ञः । देवताश्चैव यज्ञं चाव रुन्धे । वामनो वही दक्षिणा ।

यद्–वही । तेनाग्नेयः । यद्–वामनः । तेन वैष्णवः समृद्ध्यै ।

अग्नीषोमीय–मेकादशकपालं निर्वपति । अग्नीषोमाभ्यां वा इन्द्रो

वृत्रमहन्निति । यदग्नीषोमीय–मेकादशकपालं निर्वपति । **6 (10)**

T.B.1.6.1.7

वार्त्रघ्नमेव विजित्यै । हिरण्यं दक्षिणा समृद्ध्यै । इन्द्रो वृत्रꣳ हत्वा ।

देवताभिश्चेन्द्रियेण च व्यार्ध्यत । स एतमैन्द्राग्न–मेकादशकपाल–

मपश्यत् । तन्निरवपत् । तेन वै स देवताश्चेन्द्रियं चावारुन्ध ।

यदैन्द्राग्न–मेकादशकपालं निर्वपति । देवताश्चैव तेनेन्द्रियं च

यजमानोऽव रुन्धे । ऋषभो वही दक्षिणा । **7 (10)**

T.B.1.6.1.8

यद्–वही । तेनाग्नेयः । यदृषभः । तेनैन्द्रः समृद्ध्यै ।

आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति । ऐन्द्रं दधि । यदाग्नेयो भवति ।

अग्निर्वै यज्ञमुखम् । यज्ञमुखमेवर्द्धिं पुरास्ताद्धत्ते ।

यदैन्द्रं दधि । **8 (10)**

T.B.1.6.1.9

इन्द्रियमेवाव रुन्धे । ऋषभो वही दक्षिणा । यद्वही । तेनाग्नेयः ।

यदृषभः । तेनैन्द्रः समृद्ध्यै । यावतीर्वै प्रजा ओषधीना–महुताना–

माऽनन्न् । ताः पराऽभवन्न् । आग्रयणं भवति हुताद्याय ।

यजमानस्यापराभावाय । **9 (10)**

T.B.1.6.1.10

देवा वा ओषधीष्वाजिमयुः । ता इन्द्राग्नी उदजयताम् ।

तावेतमैन्द्राग्नं द्वादशकपालं निरवृणाताम् । यदैन्द्राग्नो भवत्युज्जित्यै ।

द्वादशकपालो भवति । द्वादश मासाः सम्ँवथ्सरः ।

सम्ँवथ्सरेणैवास्मा अन्नमवरुन्धे । वैश्वदेवश्चरुर् भवति ।

वैश्वदेवं ँवा अन्नम् । अन्नमेवास्मै स्वदयति । **10 (10)**

T.B.1.6.1.11

प्रथमजो वथ्सो दक्षिणा समृद्ध्यै । सौम्य᳡ श्यामाकं चरुं निर्वपति ।

सोमो वा अकृष्टपच्यस्य राजा । अकृष्टपच्यमेवास्मै स्वदयति ।

वासो दक्षिणा । सौम्य᳡हि देवतया वासः समृद्ध्यै ।

सरस्वत्यै चरुं निर्वपति । सरस्वते चरुम् । मिथुनमेवाव रुन्धे ।

मिथुनौ गावौ दक्षिणा समृद्ध्यै ( ) । एति वा एष यज्ञमुखादृद्ध्याः ।

योऽग्नेर्देवताया एति । अष्टावेतानि हवीꣳषि भवन्ति । अष्टाक्षरा गायत्री ।

गायत्रोऽग्निः । तेनैव यज्ञमुखादृद्ध्या अग्नेर्देवतायै नैति । **11 (16)**

(ईयुर् – निरवदयते – ऽङ्गुष्ठाभ्यां जुहो – त्यनुमतिर् – देवता – निर्वपति – वही दक्षिणा – यदैन्द्रं द – ध्यपराभावाय – स्वदयति – गावौ दक्षिणा समृद्ध्यै षट्च) (A1)

1.6.2 अनुवाकं 2– चातुर्मास्ये वैश्वदेवहवींषि

T.B.1.6.2.1

वैश्वदेवेन वै प्रजापतिः प्रजा असृजत । ताः सृष्टा न प्राजायन्त ।

सोऽग्निरकामयत । अहमिमाः प्रजनयेयमिति ।

स प्रजापतये शुचमदधात् । सोऽशोचत्–प्रजामिच्छमानः ।

तस्माद्यं च प्रजा भुनक्ति यं च न । तावुभौ शोचतः

प्रजामिच्छमानौ । तास्वग्निमप्य सृजत् । ता अग्निरध्यैत् । **12 (10)**

T.B.1.6.2.2

सोमो रेतोऽदधात् । सविता प्राजनयत् । सरस्वती वाचमदधात् ।

पूषा ऽपोषयत् । ते वा एते त्रिः सम्ँवथ्सरस्य प्रयुज्यन्ते ।

ये देवाः पुष्टिपतयः । सम्ँवथ्सरो वै प्रजापतिः ।

सम्ँवथ्सरेणैवास्मै प्रजाः प्राजनयत् । ताः प्रजा जाता मरुतो घ्नन्न् ।

अस्मानपि न प्रायुक्षतेति । **13 (10)**

T.B.1.6.2.3

स एतं प्रजापतिर्मारुतꣳ सप्तकपाल–मपश्यत् । तं निरवपत् ।

ततो वै प्रजाभ्योकल्पत । यन्मारुतो निरुप्यते । यज्ञस्य क्लृप्त्यै ।

प्रजाना–मघाताय । सप्तकपालो भवति । सप्तगणा वै मरुतः ।

गणश एवास्मै विशं कल्पयति । स प्रजापति–रशोचत् । **14 (10)**

T.B.1.6.2.4

याः पूर्वाः प्रजा असृक्षि । मरुतस्ता अवधिषुः । कथमपराः सृजेयेति ।

तस्य शुष्म आण्डं भूतं निरवर्तत । तद्व्युदहरत् । तदपोषयत् ।

तत् प्राजायत । आण्डस्य वा एतद् रूपम् । यदामिक्षा ।

यद्व्युद्धरति । **15 (10)**

T.B.1.6.2.5

प्रजा एव तद्–यजमानः पोषयति । वैश्वदेव्यामिक्षा भवति ।

वैश्वदेव्यो वै प्रजाः । प्रजा एवास्मै प्रजनयति । वाजिनमानयति ।

प्रजास्वेव प्रजातासु रेतो दधाति । द्यावापृथिव्य एककपालो भवति ।

प्रजा एव प्रजाता द्यावापृथिवीभ्या–मुभयतः परि गृह्णाति ।

देवासुराः सम्ँयत्ता आसन्न् । सोऽग्निरब्रवीत् । **16 (10)**

T.B.1.6.2.6

मामग्रे यजत । मया मुखेनासुरां जेष्यथेति । मां द्वितीयमिति

सोमोऽब्रवीत् । मया राज्ञा जेष्यथेति । मां तृतीयमिति सविता ।

मया प्रसूता जेष्यथेति । मां चतुर्थीमिति सरस्वती ।

इन्द्रियं वोऽहं धास्यामीति । मां पञ्चममिति पूषा ।

मया प्रतिष्ठया जेष्यथेति । **17 (10)**

T.B.1.6.2.7

तेऽग्निना मुखेनासुरानजयन्न् । सोमेन राज्ञा । सवित्रा प्रसूताः ।

सरस्वतीन्द्रिय–मदधात् । पूषा प्रतिष्ठा ऽऽसीत् । ततो वै देवा व्यजयन्त ।

यदेतानि हवीꣳषि निरुप्यन्ते विजित्यै । नोत्तरवेदिमुप– वपति ।

पशवो वा उत्तरवेदिः । अजाता इव ह्येतर्.हि पशवः ( ) । **18 (10)**

(ऐद् – इत्य – शोचद् – व्युद्धर – त्यब्रवीत् – प्रतिष्ठया जेष्यथे ट्ट त्येतर.हि पशवः) (A2)

1.6.3 अनुवाकं 3 – वैश्वदेवपर्गतानि विश्वेषाङ्गानि

T.B.1.6.3.1

त्रिवृद्–बर्.हिर्–भवति । माता पिता पुत्रः । तदेव तन्–मिथुनम् ।

उल्बं गर्भो जरायु । तदेव तं मिथुनम् । त्रेधा बर्.हिः संनद्धं

भवति । त्रय इमे लोकाः । एष्वेव लोकेषु प्रति तिष्ठति ।

एकधा पुनः संनद्धं भवति । एक इव ह्ययं ँलोकः । **19 (10)**

T.B.1.6.3.2

अस्मिन्नेव तेन लोके प्रति तिष्ठति । प्रसुवो भवन्ति ।

प्रथमजामेव पुष्टिमव रुन्धे । प्रथमजो वथ्सो दक्षिणा समृद्ध्यै ।

पृषदाज्यं गृह्णाति । पशवो वै पृषदाज्यम् । पशूनेवाव रुन्धे ।

पञ्चगृहीतं भवति । पाङ्क्ता हि पशवः । बहुरूपं भवति । **20 (10)**

T.B.1.6.3.3

बहुरूपा हि पशवः समृद्ध्यै । अग्निं मन्थन्ति । अग्निमुखा वै
प्रजापतिः प्रजा असृजत । यदग्निं मन्थन्ति । अग्निमुखा एव
तत् प्रजा यजमानः सृजते । नव प्रयाजा इज्यन्ते । नवानूयाजाः ।
अष्टौ हवीꣳषि । द्वावाघारौ । द्वावाज्यभागौ । **21 (10)**

T.B.1.6.3.4

त्रिꣳशथ् संपद्यन्ते । त्रिꣳशदक्षरा विराट् । अन्नं विराट् ।
विराजैवान्नाद्यमव रुन्धे । यजमानो वा एककपालः ।
तेज आज्यम् । यदेककपाल आज्यमानयति । यजमानमेव तेजसा
समर्धयति । यजमानो वा एककपालः । पशव आज्यम् । **22 (10)**

T.B.1.6.3.5

यदेककपाल आज्यमानयति । यजमानमेव पशुभिः समर्धयति ।
यदल्पमानयेत् । अल्पा एनं पशवो भुञ्जन्त उपतिष्ठेरन् ।
यद्–बह्वानयेत् । बहव एनं पशवो भुञ्जन्त उपतिष्ठेरन् ।
बह्वानीयाविः पृष्ठं कुर्यात् । बहव एवैनं पशवो भुञ्जन्त उपतिष्ठन्ते ।
यजमानो वा एककपालः । यदेककपालस्यावद्येत् । **23 (10)**

T.B.1.6.3.6

यजमानस्यावद्येत् । उद्वा माद्येद्–यजमानः । प्र वा मीयेत ।

सकृदेव होतव्यः । सकृदिव हि सुवर्गो लोकः । हुत्वाऽभि

जुहोति । यजमानमेव सुवर्गँ लोकं गमयित्वा । तेजसा समर्धयति ।

यजमानो वा एककपालः । सुवर्गो लोक आहवनीयः । **24 (10)**

T.B.1.6.3.7

यदेककपाल–माहवनीये जुहोति । यजमानमेव सुवर्गँ लोकं गमयति ।

यद्धस्तेन जुहुयात् । सुवर्गा–ल्लोकाद्–यजमान–मवविध्येत् ।

स्रुचा जुहोति । सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै । यत् प्राङ्पद्येत ।

देवलोकमभि जयेत् । यद्–दक्षिणा पितृलोकम् ।

यत् प्रत्यक् । **25 (10)**

T.B.1.6.3.8

रक्षाꣳसि यज्ञꣳ हन्युः । यदुदङ्ङ् । मनुष्यलोक–मभिजयेत् । प्रतिष्ठितो

होतव्यः । एककपालं वै प्रतितिष्ठन्तं द्यावापृथिवी अनु प्रतितिष्ठतः ।

द्यावापृथिवी ऋतवः । ऋतून्. यज्ञः । यज्ञं यजमानः । यजमानं प्रजाः ।

तस्मात्–प्रतिष्ठितो होतव्यः । **26 (10)**

T.B.1.6.3.9

वाजिनो यजति । अग्निर्वायुः सूर्यः । ते वै वाजिनः ।

तानेव तद्–यजति । अथो खल्वाहुः । छन्दाꣳसि वै वाजिन इति ।

तान्येव तद्–यजति । ऋक्सामे वा इन्द्रस्य हरी सोमपानौ ।

तयोः परिधय आधानम् । वाजिनं भागधेयम् । **27 (10)**

T.B.1.6.3.10

यदप्रहृत्य परिधीञ्जुहुयात् । अन्तराधानाभ्यां घासं प्रयच्छेत् ।

प्रहृत्य परिधीञ्जुहोति । निराधानाभ्यामेव घासं प्रयच्छति ।

बर्.हिषि विषिञ्चन्वाजिन–मानयति । प्रजा वै बर्.हिः । रेतो वाजिनम् ।

प्रजास्वेव रेतो दधाति । समुपहूय भक्षयन्ति । एतथ् सोमपीथा ह्येते ( ) ।

अथो आत्मन्नेव रेतो दधते । यजमान उत्तमो भक्षयति ।

पशवो वै वाजिनम् । यजमान एव पशून् प्रतिष्ठापयन्ति । **28 (14)**

(लोको – बहुरूपं भव – त्याज्यभागौ – पशव आज्य – मवद्यो – दाहवनीयः – प्रत्यक् – तस्मात् प्रतिष्ठितो होतव्यो – भागधेय – मेते चत्वारि च) (A3)

1.6.4 अनुवाकं 4 – वरुणप्रघासाः

T.B.1.6.4.1

प्रजापतिः सविता भूत्वा प्रजा असृजत । ता एनमत्यमन्यन्त ।

ता अस्मादपाक्रामन्न् । ता वरुणो भूत्वा प्रजा वरुणेनाग्राहयत् ।

ताः प्रजा वरुणगृहीताः । प्रजापतिं पुनरुपाधावन्नाथ–मिच्छमानाः ।

स एतान्–प्रजापतिर्–वरुण प्रघासानपश्यत् । तान्निरवपत् ।

तैर्वै स प्रजा वरुण–पाशादमुञ्चत् ।

यद्–वरुण–प्रघासा निरुप्यन्ते । **29 (10)**

T.B.1.6.4.2

प्रजानामवरुणग्राहाय । तासां दक्षिणो बाहुर् न्यक्न आसीत् ।

सव्यः प्रसृतः । स एतां द्वितीयां दक्षिणतो वेदिमुदहन्न् ।

ततो वै स प्रजानां दक्षिणं बाहुं प्रासारयत् ।

यद्–द्वितीयां दक्षिणतो वेदिमुद्धन्ति । प्रजानामेव तद्–यजमानो दक्षिणं

बाहुं प्रसारयति । तस्माच्चातुर्मास्ययाज्यमुष्मिन् ँलोक उभयाबाहुः ।

यज्ञाभिजित᳡ ह्यस्य । पृथमात्राद्–वेदी असंभिन्ने भवतः । **30 (10)**

T.B.1.6.4.3

तस्मात्–पृथमात्रं ँव्य७सौ । उत्तरस्यां ँवेद्यामुत्तरवेदिमुप वपति ।

पशवो वा उत्तरवेदिः । पशूनेवाव रुन्धे । अथो यज्ञपरुषोऽनन्तरित्यै ।

एतद्–ब्राह्मणान्येव पञ्च हवी७षि । अथैष ऐन्द्राग्नो भवति ।

प्राणापानौ वा एतौ देवानाम् । यदिन्द्राग्नी ।

यदैन्द्राग्नो भवति । **31 (10)**

T.B.1.6.4.4

प्राणापानावेवाव रुन्धे । ओजो बलं ँवा एतौ देवानाम् । यदिन्द्राग्नी ।

यदैन्द्राग्नो भवति । ओजो बलमेवाव रुन्धे । मारुत्यामिक्षा भवति ।

वारुण्यामिक्षा । मेषी च मेषश्च भवतः । मिथुना एव प्रजा

वरुणपाशान्–मुञ्चति । लोमशौ भवतो मेध्यत्वाय । **32 (10)**

T.B.1.6.4.5

शमीपर्णान्युप वपति । घासमेवाभ्यामपि यच्छति । प्रजापतिमन्नाद्यं

नोपानमत् । स एतेन शतेध्मेन हविषा ऽन्नाद्यम–वारुन्ध ।

यत् परः शतानि शमीपर्णानि भवन्ति । अन्नाद्यस्याव–रुद्ध्यै ।

सौम्यानि वै करीराणि । सौम्या खलु वा आहुतिर् दिवो वृष्टिं च्यावयति ।

यत्–करीराणि भवन्ति । सौम्ययैवाहुत्या दिवो वृष्टिमव रुन्धे ( ) ।

काय एककपालो भवति । प्रजानां कंत्वाय । प्रतिपूरुषं करम्भ

पात्राणि भवन्ति । जाता एव प्रजा वरुणपाशान्–मुञ्चति ।

एक–मतिरिक्तम् । जनिष्यमाणा एव प्रजा वरुणपाशान्–मुञ्चति । **33 (16)**

(निरुप्यन्ते – भवतो – भवति – मेध्यत्वाय – रुन्धे षट्च) (A4)

1.6.5 <u>अनुवाकं 5 – तच्छेषः</u>

<u>T.B.1.6.5.1</u>

उत्तरस्यां ँवेद्यामन्यानि हवीꣳषि सादयति । दक्षिणायां मारुतीम् ।

अपधुरमेवैना युनक्ति । अथो ओज एवासामवहरति । तस्माद्–ब्रह्मणश्च

क्षत्राच्च विशोऽन्यतोऽपक्रमिणीः । मारुत्या पूर्वया प्रचरति ।

अनृतमेवाव यजते । वारुण्योत्तरया । अन्तत एव वरुणमव–यजते ।

यदेवाध्वर्युः करोति । **34 (10)**

<u>T.B.1.6.5.2</u>

तत् प्रतिप्रस्थाता करोति । तस्माद्–यच्छ्रेयान्–करोति ।

तत् पापीयान्–करोति । पत्नीं ँवाचयति । मेध्यामेवैनां करोति ।

अथो तप एवैनामुप नयति । यज्जारꣳ सन्तं न प्रब्रूयात् ।

प्रियं ज्ञातिꣳ रुन्ध्यात् । असौ मे जार इति निर्दिशेत् ।

निर्दिश्यैवैनं ँवरुणपाशेन ग्राहयति । **35 (10)**

T.B.1.6.5.3

प्रघास्यान्. हवामह इति पत्नी–मुदानयति । अह्वतैवैनाम् ।

यत्–पत्नी पुरोनुवाक्यामनु ब्रूयात् । निर्वीर्यो यजमानः स्यात् ।

यजमानो ऽन्वाह । आत्मन्नेव वीर्यं धत्ते । उभौ याज्याꣳ सवीर्यत्वाय ।

यद्ग्रामे यदरण्य इत्याह । यथोदितमेव वरुणमव यजते ।

यजमानदेवत्यो वा आहवनीयः । **36 (10)**

T.B.1.6.5.4

भ्रातृव्य देवत्यो दक्षिणः । यदाहवनीये जुहुयात् । यजमानं

ँवरुणपाशेन ग्राहयेत् । दक्षिणे ऽग्नौ जुहोति । भ्रातृव्यमेव

वरुणपाशेन ग्राहयति । शूर्पेण जुहोति । अन्यमेव वरुणमवयजते ।

शीर्.षन्नधि निधाय जुहोति । शीर्.षत एव वरुणमव यजते ।

प्रत्यङ्तिष्ठञ्जुहोति । **37 (10)**

T.B.1.6.5.5

प्रत्यङ्ङेव वरुणपाशान्–निर्मुच्यते । अक्रन्कर्म कर्मकृत इत्याह ।

देवानृणं निरवदाय । अनृणा गृहानुप–प्रेतेति वावैतदाह ।

वरुण गृहीतं वा एतद्–यज्ञस्य । यद्–यजुषा गृहीतस्यातिरिच्यते ।

तुषाश्च निष्कासश्च । तुषैश्च निष्कासेन चावभृथमवैति ।

वरुण–गृहीतेनैव वरुणमवयजते । अपोऽवभृथमवैति । **38 (10)**

T.B.1.6.5.6

अफ्सु वै वरुणः । साक्षादेव वरुणमव यजते । प्रतियुतो वरुणस्य

पाश इत्याह । वरुणपाशादेव निर्मुच्यते । अप्रतीक्ष–मायन्ति ।

वरुणस्यान्तर्.हित्यै । एधोऽस्येधिषीमहीत्याह ।

समिधैवाग्निं नमस्यन्त उपायन्ति । तेजोऽसि तेजो मयि धेहीत्याह ।

तेज एवात्मन्धत्ते ( ) । **39 (10)**

(करोति – ग्राहय – त्याहवनीय – स्तिष्ठञ्जुहो – त्यपोऽवभृथमवैति – धत्ते) (A5)

1.6.6 अनुवाकं 6 – साकमेधाः

T.B.1.6.6.1

देवासुराः सम्ँयत्ता आसन्न् । सोऽग्निरब्रवीत् । ममेय–मनीकवती

तनूः । तां प्रीणीत । अथासुरानभि भविष्यथेति ।

ते देवा अग्नयेऽनीकवते पुरोडाशमष्टाकपालं निरवपन्न् ।
सोऽग्निरनीकवान्थ् स्वेन भागधेयेन प्रीतः । चतुर्धा ऽनीका-न्यजनयत ।
ततो देवा अभवन्न् । परा ऽसुराः । **40 (10)**

T.B.1.6.6.2

यदग्नयेऽनीकवते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति । अग्निमेवानीकवन्त७
स्वेन भागधेयेन प्रीणाति । सोऽग्निरनीकवान्थ् स्वेन भागधेयेन प्रीतः ।
चतुर्धा ऽनीकानि जनयते । असौ वा आदित्योऽग्नि-रनीकवान् ।
तस्य रश्मयोऽनीकानि । साक७् सूर्येणोद्यता निर्वपति ।
साक्षादेवास्मा अनीकानि जनयति । तेऽसुराः पराजिता यन्तः ।
द्यावापृथिवी उपाश्रयन्न् । **41 (10)**

T.B.1.6.6.3

ते देवा मरुद्भ्यः सान्तपनेभ्यश्चरुं निरवपन्न् । तां द्यावापृथिवीभ्या-
मेवोभयतः समतपन्न् । यन्मरुद्भ्यः सान्तपनेभ्यश्चरुं निर्वपति ।
द्यावापृथिवीभ्यामेव तदुभयतो यजमानो भ्रातृव्यान्थ् संतपति ।
मध्यन्दिने निर्वपति । तर्.हि हि तेऽक्ष्णिष्ठं तपति । चरुर्भवति ।

सर्वत एवैनान्थ् संतपति । ते देवाः श्वो विजयिनः सन्तः ।

सर्वासां दुग्धे गृहमेधीयं चरुं निरवपन्न् । **42 (10)**

T.B.1.6.6.4

आशिता एवाद्योपवसाम । कस्य वाऽहेदम् । कस्य वा श्वो भवितेति ।

स शृतोऽभवत् । तस्याहुतस्य नाश्नन्न् । न हि देवा अहुतस्याश्नन्ति ।

तेऽब्रुवन्न् । कस्मा इमꣳ होष्याम इति । मरुद्भ्यो गृहमेधिभ्य इत्यब्रुवन्न् ।

तं मरुद्भ्यो गृहमेधिभ्योऽजुहवुः । **43 (10)**

T.B.1.6.6.5

ततो देवा अभवन्न् । पराऽसुराः । यस्यैवं विदुषो मरुद्भ्यो

गृहमेधिभ्यो गृहे जुह्वति । भवत्यात्मना । पराऽस्य भ्रातृव्यो भवति ।

यद्वै यज्ञस्य पाकत्रा क्रियते । पशव्यं तत् । पाकत्रा वा एतत्क्रियते ।

यन्नेध्माबर्.हिर्–भवति । न सामिधेनी–रन्वाह । **44 (10)**

T.B.1.6.6.6

न प्रयाजा इज्यन्ते । नानूयाजाः । य एवं वेद । पशुमान् भवति ।

आज्यभागौ यजति । यज्ञस्यैव चक्षुषी नान्तरेति । मरुतो गृहमेधिनो

यजति । भागधेये–नैवैनान्थ्–समर्धयति । अग्निꣳ स्विष्टकृतं यजति

प्रतिष्ठित्यै । इडान्तो भवति ( ) । पशवो वा इडा । पशुष्वेवोपरिष्टात्
प्रति तिष्ठति । **45 (12)** *(असुरा – अश्रयन् – गृहमेधीयं चरुं निरवपन्
– नजुहवु – रन्वा – हेडान्तो भवति द्वे च) (A6)*

1.6.7 <u>अनुवाकं 7 – तच्छेषः</u>

<u>T.B.1.6.7.1</u>

यत्पत्नी गृहमेधीय–स्याश्नीयात् । गृहमेध्येव स्यात् । वि त्वस्य यज्ञ
ऋध्येत । यन्नाश्नीयात् । अगृहमेधी स्यात् । नास्य यज्ञो व्यृद्ध्येत ।
प्रतिवेशं पचेयुः । तस्याश्नीयात् । गृहमेध्येव भवति ।
नास्य यज्ञो व्यृध्यते । **46 (10)**

<u>T.B.1.6.7.2</u>

ते देवा गृहमेधीयेनेष्ट्वा । आशिता अभवन् । आञ्जताभ्यञ्जत ।
अनु वथ्सा–नवासयन् । तेभ्योऽसुराः क्षुधं प्राहिण्वन् ।
सा देवेषु लोकमवित्त्वा । असुरान्–पुनरगच्छत् । गृहमेधीयेनेष्ट्वा ।
आशिता भवन्ति । आञ्जतेऽभ्यञ्जते । **47 (10)**

T.B.1.6.7.3

अनु वथ्सान्. वासयन्ति । भ्रातृव्यायैव तद्–यजमानः क्षुधं प्रहिणोति ।

ते देवा गृहमेधीयेनेष्ट्वा । इन्द्राय निष्कासं न्यदधुः । अस्मानेव

श्च इन्द्रो निहितभाग उपावर्तितेति । तानिन्द्रो निहितभाग उपावर्तत ।

गृहमेधीयेनेष्ट्वा । इन्द्राय निष्कासं निदध्यात् । इन्द्र एवैनं

निहितभाग उपावर्तते । गार्.हपत्ये जुहोति । **48 (10)**

T.B.1.6.7.4

भागधेयेनेवैनꣳ समर्धयति । ऋषभमाह्वयति । वषट्कार एवास्य सः ।

अथो इन्द्रियमेव तद्–वीर्यँ यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते ।

इन्द्रो वृत्रꣳ हत्वा । परां परावत–मगच्छत् । अपाराधमिति मन्यमानः ।

सोऽब्रवीत् । क इदं वेदिष्यतीति । तेऽब्रुवन् मरुतो वरं वृणामहै । **49 (10)**

T.B.1.6.7.5

अथ वयं वेदाम । अस्मभ्यमेव प्रथमꣳ हविर्निरुप्याता इति ।

त एनमध्य–क्रीडन्न् । तत्क्रीडिनां क्रीडित्वम् । यन् मरुद्भ्यः

क्रीडिभ्यः प्रथमꣳ हविर्निरुप्यते विजित्यै । साकꣳ सूर्येणोद्यता निर्वपति ।

एतस्मिन् वै लोक इन्द्रो वृत्रमहन्थ् समृद्ध्यै ।

एतद्–ब्राह्मणान्येव पञ्च हवीꣳषि । एतद्–ब्राह्मण ऐन्द्राग्नः ।

अथैष ऐन्द्रश्चरुर्–भवति ( ) । **50 (10)**

T.B.1.6.7.6

उद्धारं ँवा एतमिन्द्र उदहरत । वृत्रꣳ हत्वा । अन्यासु देवतास्वधि ।

यदेष ऐन्द्र–श्चरुर् भवति । उद्धारमेव तं ँयजमान उद्धरते ।

अन्यासु प्रजास्वधि । वैश्वकर्मण एककपालो भवति ।

विश्वान्येव तेन कर्माणि यजमानो ऽवरुन्धे । **51 (8)**

(ऋद्ध्यतेऽ–भ्यञ्जते–जुहोति–वृणामहै–भवत्य– +ष्टौ च) (A7)

1.6.8 अनुवाकं 8 – पितृयज्ञः

T.B.1.6.8.1

वैश्वदेवेन वै प्रजापतिः प्रजा असृजत । ता वरुण–प्रघासैर्–

वरुणपाशादमुञ्चत् । साकमेधैः प्रत्यस्थापयत् । त्र्यम्बकै रुद्रं

निरवादयत । पितृयज्ञेन सुवर्गं ँलोकमगमयत् । यद्–वैश्वदेवेन यजते ।

प्रजा एव तद्–यजमानः सृजते । ता वरुण–प्रघासैर्–वरुणपाशान्–

मुञ्चति । साकमेधैः प्रतिष्ठापयति । त्र्यम्बकैरुद्रं निरवदयते । **52 (10)**

T.B.1.6.8.2

पितृयज्ञेन सुवर्गँ लोकं गमयति । दक्षिणतः प्राचीनावीती निर्वपति ।

दक्षिणावृद्धि पितृणाम् । अनादृत्य तत् । उत्तरत एवोपवीय निर्वपेत् ।

उभये हि देवाश्च पितरश्चेज्यन्ते । अथो यदेव दक्षिणार्धेऽधि श्रयति ।

तेन दक्षिणावृत् । सोमाय पितृमते पुरोडाशꣳ षट्कपालं निर्वपति ।

सम्ँवथ्सरो वै सोमः पितृमान् । **53 (10)**

T.B.1.6.8.3

सम्ँवथ्सरमेव प्रीणाति । पितृभ्यो बर्.हिषद्भ्यो धानाः ।

मासा वै पितरो बर्.हिषदः । मासानेव प्रीणाति ।

यस्मिन् वा ऋतौ पुरुषः प्रमीयते । सोऽस्यमुष्मिन् लोके भवति ।

बहुरूपा धाना भवन्ति । अहोरात्राणा–मभिजित्यै ।

पितृभ्योऽग्निष्वात्तेभ्यो मन्थम् । अर्धमासा वै पितरोऽग्निष्वाताः । **54 (10)**

T.B.1.6.8.4

अर्धमासानेव प्रीणाति । अभिवान्यायै दुग्धे भवति । सा हि

पितृदेवत्यं दुहे । यत् पूर्णम् । तन् मनुष्याणाम् । उपर्यर्धो देवानाम् ।

अर्धः पितृणाम् । अर्ध उपमन्थति । अर्धो हि पितृणाम् ।

एकयोपमन्थति । **55 (10)**

T.B.1.6.8.5

एका हि पितृणाम् । दक्षिणोपमन्थति । दक्षिणा वृद्धि पितृणाम् ।

अनारभ्योपमन्थति । तद्धि पितॄन्–गच्छति । इमां दिशं वेदिमुद्धन्ति ।

उभये हि देवाश्च पितरश्चेज्यन्ते । चतुः स्रक्तिर्भवति ।

सर्वा ह्यनु दिशः पितरः । अखाता भवति । **56 (10)**

T.B.1.6.8.6

खाता हि देवानाम् । मद्ध्यतो ऽग्निराधीयते । अन्ततो हि देवाना–माधी

यते । वर्.षीयानिध्म इध्माद्–भवति व्यावृत्त्यै ।

परि श्रयति । अन्तर्.हितो हि पितृलोको मनुष्यलोकात् । यत्–परुषि

दिनम् । तद्–देवानाम् । यदन्तरा । तन्–मनुष्याणाम् । **57 (10)**

T.B.1.6.8.7

यथ् समूलम् । तत् पितृणाम् । समूलं बर्.हिर्–भवति व्यावृत्त्यै ।

दक्षिणा स्तृणाति । दक्षिणा वृद्धि पितृणाम् । त्रिः पर्येति ।

तृतीये वा इतो लोके पितरः । तानेव प्रीणाति । त्रिः पुनः पर्येति ।

षट्थ्संपद्यन्ते । **58 (10)**

T.B.1.6.8.8

षड्वा ऋतवः । ऋतूनेव प्रीणाति । यत् प्रस्तरं ँयजुषा गृह्णीयात् ।

प्रमायुको यजमानः स्यात् । यन्न गृह्णीयात् । अनायतनः स्यात् ।

तूष्णीमेव न्यस्येत् । न प्रमायुको भवति । ननायतनः ।

यत्–त्रीन्–परिधीन् परिदध्यात् । **59 (10)**

T.B.1.6.8.9

मृत्युना यजमानं परि गृह्णीयात् । यन्न परि–दध्यात् ।

रक्षाᳬसि यज्ञᳬ हन्युः । द्वौ परिधी परिदधाति । रक्षसा–मपहत्यै ।

अथो मृत्योरेव यजमान–मुथ्सृजति । यत् त्रीणि त्रीणि हवीᳬष्युदाहरेयुः ।

त्रयस्त्रय एषाᳬ साकं प्रमीयेरन् । एकैक–मनूचीना–न्युदाहरन्ति ।

एकैक एवैषामन्वञ्चः प्रमीयते ( ) । कशिपु कशिपव्याय ।

उपबर्.हण–मुपबर्.हण्याय । आञ्जन–माञ्जन्याय ।

अभ्यञ्जन–मभ्यञ्जन्याय । यथाभागमेवैनान् प्रीणाति । **60 (15)**

(निरवदयते – पितृमा – नग्निष्वात्ता – एकयोप मन्थ – त्यखाता भवति – मनुष्याणां – पद्यन्ते – परिदध्यान् – मीयते पञ्च च) (A8)

1.6.9 अनुवाकं 9 – तच्छेषः

T.B.1.6.9.1

अग्नये देवेभ्यः पितृभ्यः समिध्यमानायानुब्रूहीत्याह ।

उभये हि देवाश्च पितरश्चेज्यन्ते । एकामन्वाह । एका हि पितृणाम् ।

त्रिरन्वाह । त्रिर्.हि देवानाम् । आघारावाघारयति । यज्ञ परुषोरनन्तरित्यै ।

नार्.षेयं ँवृणीते । न होतारम् । **61 (10)**

T.B.1.6.9.2

यदार्.षेयं ँवृणीत । यद्धोतारम् । प्रमायुको यजमानः स्यात् ।

प्रमायुको होता । तस्मान्न वृणीते । यजमानस्य होतुर्–गोपीथाय ।

अपबर्.हिषः प्रयाजान्.–यजति । प्रजा वै बर्.हिः ।

प्रजा एव मृत्योरुथ्सृजति । आज्यभागौ यजति । **62 (10)**

T.B.1.6.9.3

यज्ञस्यैव चक्षुषी नान्तरेति । प्राचीनावीती सोमं ँयजति ।

पितृदेवत्या हि । एषा ऽऽहुतीः । पञ्च कृत्वोऽवद्यति । पञ्च ह्येता देवताः ।

द्वे पुरोऽनुवाक्ये । याज्या देवता वषट्कारः । ता एव प्रीणाति ।

सन्ततमव द्यति । **63 (10)**

T.B.1.6.9.4

ऋतूनाᳬ संतत्यै । प्रैवैभ्यः पूर्वया पुरोऽनुवाक्यया ऽऽह ।

प्रणयति द्वितीयया । गमयति याज्यया । तृतीये वा इतो लोके पितरः ।

अह्न एवैनान् पूर्वया पुरोऽनुवाक्यया ऽत्यानयति । रात्रियै द्वितीयया ।

ऐवैनान्. याज्यया गमयति । दक्षिणतोऽवदाय ।

उदङ्ङति क्रामति व्यावृत्त्यै । **64 (10)**

T.B.1.6.9.5

आ स्वधेत्या–श्रावयति । अस्तु स्वधेति प्रत्याश्रावयति ।

स्वधा नम इति वषट्करोति । स्वधाकारो हि पितृणाम् ।

सोममग्रे यजति । सोम प्रयाजा हि पितरः । सोमं पितृमन्तं ँयजति ।

सम्ँवथ्सरो वै सोमः पितृमान् । सम्ँवथ्सरमेव तद्–यजति ।

पितॄन्–बर्.हिषदो यजति । **65 (10)**

T.B.1.6.9.6

ये वै यज्वानः । ते पितरो बर्.हिषदः । तानेव तद्–यजति ।

पितॄनग्निष्वात्तान्. यजति । ये वा अयज्वानो गृहमेधिनः ।

ते पितरोऽग्निष्वात्ताः । तानेव तद्–यजति । अग्निं कव्यवाहनं ँयजति ।

य एव पितॄणामग्निः । तमेव तद्–यजति । **66 (10)**

T.B.1.6.9.7

अथो यथाऽग्नि᳡ स्विष्टकृतं ँयजति । तादृगेव तत् । एतत्ते तत ये च त्वामन्विति तिसृषु स्रक्तीषु निदधाति । तस्मादा तृतीयात् पुरुषान्नाम न गृह्णन्ति । एतावन्तो हीज्यन्ते । अत्र पितरो यथाभागं मन्दध्वमित्याह । ह्लीका हि पितरः । उदञ्चो निष्क्रामन्ति । एषा वै मनुष्याणां दिक् । स्वामेव तद्–दिशमनु निष्क्रामन्ति । **67 (10)**

T.B.1.6.9.8

आहवनीय–मुपतिष्ठन्ते । न्येवास्मै तद्ध्नुवते । यथ्सत्याहवनीये । अथान्यत्र चरन्ति । आतमितोरुपतिष्ठन्ते । अग्निमेवोपद्रष्टारं कृत्वा । पितॄन्–निरवदयन्ते । अन्तं ँवा एते प्राणानां गच्छन्ति । य आतमितोरुपतिष्ठन्ते । सुसन्दृशं त्वा वयमित्याह । **68 (10)**

T.B.1.6.9.9

प्राणो वै सुसन्दृक् । प्राणमेवात्मन्–दधते । योजा न्विन्द्र ते हरी इत्याह । प्राणमेव पुनरयुङ्क । अक्षन्नमीमदन्त हीति गार्.हपत्य–मुपतिष्ठन्ते । अक्षन्नमीमदन्ताथ त्वोपतिष्ठामह इति वावैतदाह । अमीमदन्त पितरः

सोम्या इत्यभि प्रपद्यन्ते । अमीमदन्त पितरोऽथ त्वाऽभि प्रपद्यामह

इति वावैतदाह । अपः परिषिञ्चति । मार्जयत्येवैनान् । **69 (10)**

T.B.1.6.9.10

अथो तर्पयत्येव । तृप्यति प्रजया पशुभिः । य एवं ँवेद ।

अप बर्.हिषावनूयाजौ यजति । प्रजा वै बर्.हिः ।

प्रजा एव मृत्योरुथ्सृजति । चतुरः प्रयाजान्. यजति । द्वावनूयाजौ ।

षट्थ्संपद्यन्ते । षड्वा ऋतवः ( ) । **70 (10)**

T.B.1.6.9.11

ऋतूनेव प्रीणाति । न पत्न्यन्वास्ते । न सम्ँयाजयन्ति । यत्पत्न्यन्वासीत ।

यथ्सम्ँयाजयेयुः । प्रमायुका स्यात् । तस्मान्नान्वास्ते ।

न सम्ँयाजयन्ति । पत्नियै गोपीथाय । **71 (9)** *(होतार – माज्यभागौ यजति – सन्ततमवद्यति – व्यावृत्त्यै – बर्.हिषदो यजति – तमेव तद् यज–त्यनु निष्क्रामन्त्या – है – नान् – ऋतवो – +नव च) (A9)*

1.6.10 अनुवाकं 10 – त्र्यम्बकहवींषि

T.B.1.6.10.1

प्रतिपूरुषमेककपालान् निर्वपति । जाता एव प्रजा रुद्रान्निरवदयते ।

एकमतिरिक्तम् । जनिष्यमाणा एव प्रजा रुद्रान्निरवदयते ।
एककपाला भवन्ति । एकधैव रुद्रं निरवदयते । नाभिघारयति ।
यदभिघारयेत् । अन्तरवचारिणꣳ रुद्रं कुर्यात् । एकोल्मुकेन यन्ति । **72 (10)**

T.B.1.6.10.2

तद्धि रुद्रस्य भागधेयम् । इमां दिशं यन्ति । एषा वै रुद्रस्य दिक् ।
स्वायामेव दिशि रुद्रं निरवदयते । रुद्रो वा अपशुकाया आहुत्यै
नातिष्ठत । असौ ते पशुरिति निर्दिशेद्यं द्विष्यात् । यमेव द्वेष्टि ।
तमस्मै पशुं निर्दिशति । यदि न द्विष्यात् ।
आखुस्ते पशुरिति ब्रूयात् । **73 (10)**

T.B.1.6.10.3

न ग्राम्यान् पशून्. हिनस्ति । नारण्यान् । चतुष्पथे जुहोति ।
एष वा अग्नीनां पड्बीशो नाम । अग्निवत्येव जुहोति ।
मध्यमेन पर्णेन जुहोति । स्रुग्घ्येषा । अथो खलु ।
अन्तमेनैव होतव्यम् । अन्तत एव रुद्रं निरवदयते । **74 (10)**

T.B.1.6.10.4

एष ते रुद्र भागः सह स्वस्राऽम्बिकयेत्याह । शरद्वा अस्याम्बिका स्वसा ।
तया वा एष हिनस्ति । यꣳ हिनस्ति । तयैवैनꣳ सह शमयति ।
भेषजं गव इत्याह । यावन्त एव ग्राम्याः पशवः ।
तेभ्यो भेषजं करोति । अवाम्ब रुद्रमदिमहीत्याह ।
आशिषमेवैतामाशास्ते । **75 (10)**

T.B.1.6.10.5

त्र्यम्बकं ँयजामह इत्याह । मृत्योर् मुक्षीय मा ऽमृतादिति वावैतदाह ।
उत्किरन्ति । भगस्य लीप्सन्ते । मूते कृत्वाऽऽसजन्ति । यथा जनं
ँयतेऽवसं करोति । तादृगेवतत् । एष ते रुद्र भाग इत्याह निरवत्त्यै ।
अप्रतीक्षमायन्ति । अपः परिषिञ्चति ( ) । रुद्रस्यान्तर्.हित्यै ।
प्र वा एतेऽस्मा–ल्लोकाच्च्यवन्ते । ये त्र्यम्बकैश्चरन्ति ।
आदित्यं चरुं पुनरेत्य निर्वपति । इयं ँवा अदितिः ।
अस्यामेव प्रति तिष्ठन्ति । **76 (16)** *(यन्ति – ब्रूयान् – निरवदयते – शास्ते – सिञ्चति षट्च) (A10)*

Prapaataka Korvai with starting Padams of 1 to 10 Anuvaakams :-

(अनुमत्यै – वैश्वदेवेन ताः सृष्टा – स्त्रिवृत् – प्रजापतिः सवि –
तोत्तरस्यां – देवासुराः सोऽग्निर् – यत् पत्नी –
वैश्वदेवेन ता वरुणप्रघासै – रग्नये देवेभ्यः – प्रतिपूरुषं दश)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Dasanis :-

(अनुमत्यै – प्रथमजो वथ्सो – बहुरूपा हि पशव – स्तस्मात् पृथमात्रं
– ँयदग्नयेऽनीकवत – उधारं ँवा – अग्नये देवेभ्य –
ऋतूनेव षट्थ्सप्ततिः)

First and Last Padam of 6th Prapaatakam :-

(अनुमत्यै – प्रति तिष्ठन्ति)

। हरिः ओं ।

। कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे प्रथमाष्टके षष्ठः प्रपाठकः समाप्तः ।

Details of Dasani & Vaakyams for Ashtakam 1 – Prapaatakam 6 – (TB 1.6)

	Dasani	Vaakyams
Anuvakam 1	11	116
Anuvakam 2	7	70
Anuvakam 3	10	104
Anuvakam 4	5	56
Anuvakam 5	6	60
Anuvakam 6	6	62
Anuvakam 7	6	58
Anuvakam 8	9	95
Anuvakam 9	11	109
Anuvakam 10	5	56
Total →	76	786

1.7 प्रथमाष्टके सप्तमः प्रपाठकः – राजसूयानुब्राह्मणं

1.7.1 अनुवाकं 1 – शुनासीरीयेन्द्रतुरीयपञ्चावत्तीयापामार्गहोमाः

T.B.1.7.1.1

एतद्–ब्राह्मणान्येव पञ्च हवीꣳषि । अथेन्द्राय शुनासीराय

पुरोडाशं द्वादशकपालं निर्वपति । सम्ँवथ्सरो वा इन्द्रा शुनासीरः ।

सम्ँवथ्सरेणैवास्मा अन्नमव रुन्धे । वायव्यं पयो भवति ।

वायुर्वै वृष्ट्यै प्रदापयिता । स एवास्मै वृष्टिं प्रदापयति ।

सौर्य एककपालो भवति । सूर्येण वा अमुष्मिन् ँलोके वृष्टिर्धृता ।

स एवास्मै वृष्टिं नि यच्छति । **1 (10)**

T.B.1.7.1.2

द्वादशगवꣳ सीरं दक्षिणा समृद्ध्यै । देवासुराः सम्ँयत्ता आसन् ।

ते देवा अग्निमब्रुवन् । त्वया वीरेणासुरान–भिभवामेति ।

सोऽब्रवीत् । त्रेधाऽहमात्मानं ँविकरिष्य इति । स त्रेधा ऽऽत्मानं ँव्यकुरुत ।

अग्निं तृतीयम् । रुद्रं तृतीयम् । वरुणं तृतीयम् । **2 (10)**

1.7.1.3

सोऽब्रवीत् । क इदं तुरीयमिति । अहमितीन्द्रोऽब्रवीत् ।

सं तु सृजावहा इति । तौ समसृजेताम् । स इन्द्रस्तुरीय–मभवत् ।

यदिन्द्र–स्तुरीय–मभवत् । तदिन्द्र–तुरीयस्येन्द्र–तुरीयत्वम् ।

ततो वै देवा व्यजयन्त । यदिन्द्रतुरीयं निरुप्यते विजित्यै । **3 (10)**

T.B.1.7.1.4

वहिनी धेनुर्–दक्षिणा । यद्–वहिनी । तेनाग्नेयी । यद्–गौः ।

तेन रौद्री । यद्–धेनुः । तेनैन्द्री । यथस्त्री सती दान्ता ।

तेन वारुणी समृद्ध्यै । प्रजापतिर्–यज्ञमसृजत । **4 (10)**

T.B.1.7.1.5

तꣳ सृष्टꣳ रक्षाꣳस्यजिघाꣳसन् । स एताः प्रजापति–रात्मनो

देवता निरमिमीत । ताभिर्वै स दिग्भ्यो रक्षाꣳसि प्राणुदत ।

यत् पञ्चावत्तीयं जुहोति । दिग्भ्य एव तद्–यजमानो रक्षाꣳसि प्रणुदते ।

समूढꣳ रक्षः संदग्धꣳ रक्ष इत्याह । रक्षाꣳस्येव संदहति ।

अग्नये रक्षोघ्ने स्वाहेत्याह । देवताभ्य एव विजिग्यानाभ्यो

भागधेयं करोति । प्रष्टिवाही रथो दक्षिणा समृद्ध्यै । **5 (10)**

T.B.1.7.1.6

इन्द्रो वृत्रꣳ हत्वा । असुरान् पराभाव्य । नमुचिमासुरं नालभत ।

तꣳ शच्याऽगृह्णात् । तौ समलभेताम् । सोऽस्मा-दभिशुनतरोऽभवत् ।

सोऽब्रवीत् । संधाꣳ संदधावहै । अथ त्वाऽव स्रक्ष्यामि ।

न मा शुष्केण नार्द्रेण हनः । **6 (10)**

T.B.1.7.1.7

न दिवा न नक्तमिति । स एतमपां फेनमसिञ्चत् । न वा एष शुष्को

नार्द्रो व्युष्टा ऽऽसीत् । अनुदितः सूर्यः । न वा एतद्-दिवा न नक्तम् ।

तस्यैतस्मिन् ँलोके । अपां फेनेन शिर उदवर्तयत् । तदेनमन्ववर्तत ।

मित्रद्रुगिति । **7 (9)**

T.B.1.7.1.8

स एतानपामार्गानजनयत् । तानजुहोत् । तैर्वै स रक्षाꣳस्यपाहत ।

यदपामार्ग होमो भवति । रक्षसा-मपहत्यै । एकोल् मुकेन यन्ति ।

तद्धि रक्षसां भागधेयम् । इमां दिशं ँयन्ति । एषा वै रक्षसां दिक् ।

स्वायामेव दिशि रक्षाꣳसि हन्ति । **8 (10)**

T.B.1.7.1.9

स्वकृत इरिणे जुहोति प्रदरे वा । एतद् वै रक्षसामायतनम् ।

स्व एवायतने रक्षाᳬसि हन्ति । पर्णमयेन स्रुवेण जुहोति ।

ब्रह्म वै पर्णः । ब्रह्मणैव रक्षाᳬसि हन्ति । देवस्य त्वा सवितुः

प्रसव इत्याह । सवितृप्रसूत एव रक्षाᳬसि हन्ति । हतᳬ रक्षो ऽवधिष्म

रक्ष इत्याह । रक्षसाᳬ स्तृत्यै ( ) । यद्वस्ते तद्–दक्षिणा निरवत्त्यै ।

अप्रतीक्षमा यन्ति । रक्षसा–मतर्.हित्यै । **9 (13)**

(यच्छति – वरुणं तृतीयं – ँविजित्या – असृजत – समृद्ध्यै –हनो – मित्रद्रुगिति – हन्ति – स्तृत्यै त्रीणि च) (A1)

1.7.2 अनुवाकं 2 – देविकावहवींषि

T.B.1.7.2.1

धात्रे पुरोडाशं द्वादशकपालं निर्वपति । सम्ँवथ्सरो वै धाता ।

सम्ँवथ्सरेणैवास्मै प्रजाः प्रजनयति । अन्वेवास्मा अनुमतिर्मन्यते ।

राते राका । प्र सिनीवाली जनयति । प्रजास्वेव प्रजातासु कुह्वा वाचं

दधाति । मिथुनौ गावौ दक्षिणा समृद्ध्यै । आग्नावैष्णव–मेकादशकपालं

निर्वपति । ऐन्द्रावैष्णव–मेकादशकपालम् । **10 (10)**

T.B.1.7.2.2

वैष्णवं त्रिकपालम् । वीर्यँ वा अग्निः । वीर्यमिन्द्रः । वीर्यँ विष्णुः ।

प्रजा एव प्रजाता वीर्ये प्रतिष्ठापयति । तस्मात् प्रजा वीर्यावतीः ।

वामन ऋषभो वही दक्षिणा । यद्वही । तेनाग्नेयः । यदृषभः । **11 (10)**

T.B.1.7.2.3

तेनैन्द्रः । यद्वामनः । तेन वैष्णवः समृद्ध्यै । अग्नीषोमीय–

मेकादशकपालं निर्वपति । इन्द्रासोमीय–मेकादशकपालम् ।

सौम्यं चरुम् । सोमो वै रेतोधाः । अग्निः प्रजानां प्रजनयिता ।

वृद्धानामिन्द्रः प्रदापयिता । सोम एवास्मै रेतो दधाति । **12 (10)**

T.B.1.7.2.4

अग्निः प्रजां प्रजनयति । वृद्धामिन्द्रः प्रयच्छति । बभ्रुर्–दक्षिणा

समृद्ध्यै । सोमापौष्णं चरुं निर्वपति । ऐन्द्रापौष्णं चरुम् ।

सोमो वै रेतोधाः । पूषा पशूनां प्रजनयिता । वृद्धानामिन्द्रः प्रदापयिता ।

सोम एवास्मै रेतो दधाति । पूषा पशून् प्रजनयति । **13 (10)**

T.B.1.7.2.5

वृद्धानिन्द्रः प्रयच्छति । पौष्णश्चरुर्–भवति । इयं वै पूषा ।

अस्यामेव प्रति तिष्ठति । श्यामो दक्षिणा समृद्ध्यै ।

बहु वै पुरुषोऽमेध्य–मुपगच्छति । वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपति ।

सम्ँवथ्सरो वा अग्निर्–वैश्वानरः । सम्ँवथ्सरेणैवैनꣳ स्वदयति ।

हिरण्यं दक्षिणा । **14 (10)**

T.B.1.7.2.6

पवित्रं ँवै हिरण्यम् । पुनात्येवैनम् । बहु वै राजन्यो ऽनृतं करोति ।

उप जाम्यै हरते । जिनाति ब्राह्मणम् । वदत्यनृतम् । अनृते खलु वै

क्रियमाणे वरुणो गृह्णाति । वारुणं ँयवमयं चरुं निर्वपति ।

वरुणपाशादेवैनं मुञ्चति । अश्वो दक्षिणा ( ) । वारुणो हि देवतयाऽश्वः

समृद्ध्यै । **15 (11)** *(ऐन्द्रावैष्णावमेकादशकपालं–ँयदृषभो– दधाति–पूषा पशून् प्रजनयति–हिरण्यं दक्षिणा–दक्षिणैकं च) (A2)*

1.7.3 अनुवाकं 3 – रत्निनां हवींषि

T.B.1.7.3.1

रत्निनामेतानि हवीꣳषि भवन्ति । एते वै राष्ट्रस्य प्रदातारः ।

एतेऽपादातारः । य एव राष्ट्रस्य प्रदातारः । येऽपादातारः ।

त एवास्मै राष्ट्रं प्रयच्छन्ति । राष्ट्रमेव भवति । यथ् समाहृत्य निर्वपेत् ।

अरत्निनः स्युः । यथायथं निर्वपति रत्नित्वाय । **16 (10)**

T.B.1.7.3.2

यथ् सद्यो निर्वपेत् । यावतीमेकेन हविषाऽऽशिषमव रुन्धे ।

तावतीमव रुन्धीत । अन्वहं निर्वपति । भुयसीमेवाशिषमव रुन्धे ।

भूयसो यज्ञक्रतूनुपैति । बार्.हस्पत्यं चरुं निर्वपति ब्रह्मणो गृहे ।

मुखत एवास्मै ब्रह्म सᳬश्यति । अथो ब्रह्मन्नेव क्षत्र–मन्वारम्भयति ।

शितिपृष्ठो दक्षिणा समृद्ध्यै । **17 (10)**

T.B.1.7.3.3

ऐन्द्र–मेकादशकपालᳬ राजन्यस्य गृहे । इन्द्रियमेवाव रुन्धे । ऋषभो

दक्षिणा समृद्ध्यै । आदित्यं चरुं महिष्यै गृहे । इयं ँवा अदितिः ।

अस्यामेव प्रतितिष्ठति । धेनुर्–दक्षिणा समृद्ध्यै ।

भगाय चरुं ँवावातायै गृहे । भगमेवास्मिन् दधाति ।

विचित्तगर्भा पष्ठौही दक्षिणा समृद्ध्यै । **18 (10)**

T.B.1.7.3.4

नैर्.ऋतं चरुं परिवृक्त्यै गृहे कृष्णानां ँव्रीहीणां नखनिर्भिन्नम् ।

पाप्मानमेव निर्.ऋतिं निरवदयते । कृष्णा कूटा दक्षिणा समृद्ध्यै ।

आग्नेय–मष्टाकपालᳬ सेनान्यो गृहे । सेनामेवास्य सᳬश्यति ।

हिरण्यं दक्षिणा समृद्ध्यै । वारुणं दशकपालꣳ सूतस्य गृहे ।

वरुणसवमेवाव–रुन्धे । महानिरष्टो दक्षिणा समृद्ध्यै ।

मारुतꣳ सप्तकपालं ग्रामण्यो गृहे । **19 (10)**

T.B.1.7.3.5

अन्नं ँवै मरुतः । अन्नमेवाव–रुन्धे । पृश्निर्–दक्षिणा समृद्ध्यै ।

सावित्रं द्वादशकपालं क्षत्तुर्गृहे प्रसूत्यै । उपध्वस्तो दक्षिणा समृद्ध्यै ।

आश्विनं द्विकपालꣳ संग्रहीतुर्गृहे । अश्विनौ वै देवानां भिषजौ ।

ताभ्यामेवास्मै भेषजं करोति । सवात्यौ दक्षिणा समृद्ध्यै ।

पौष्णं चरुं भागदुघस्य गृहे । **20 (10)**

T.B.1.7.3.6

अन्नं ँवै पूषा । अन्नमेवाव रुन्धे । श्यामो दक्षिणा समृद्ध्यै ।

रौद्रं गावीधुकं चरुमक्षावापस्य गृहे । अन्तत एव रुद्रं निरवदयते ।

शबल उद्धारो दक्षिणा समृद्ध्यै । द्वादशैतानि हवीꣳषि भवन्ति ।

द्वादश मासाः सम्ँवथ्सरः । सम्ँवथ्सरेणैवास्मै राष्ट्रमव–रुन्धे ।

राष्ट्रमेव भवति । **21 (10)**

T.B.1.7.3.7

यन्न प्रति निर्वपेत् । रत्निन आशिषोऽवरुन्धीरन्न् । प्रति निर्वपति ।

इन्द्राय सुत्राम्णे पुरोडाश–मेकादशकपालम् । इन्द्रायाऽहोमुचे ।

आशिष एवावरुन्धे । अयं नो राजा वृत्रहा राजा भूत्वा वृत्रं

वध्यादित्याह । आशिषमेवैतामाशास्ते । मैत्रा–बार्.हस्पत्यं भवति ।

श्वेतायै श्वेतवत्सायै दुग्धे । **22 (10)**

T.B.1.7.3.8

बार्.हस्पत्ये मैत्रमपि दधाति । ब्रह्म चैवास्मै क्षत्रं च समीची दधाति ।

अथो ब्रह्मन्नेव क्षत्रं प्रतिष्ठापयति । बार्.हस्पत्येन पूर्वेण प्रचरति ।

मुखत एवास्मै ब्रह्म सꣳश्यति । अथो ब्रह्मन्नेव क्षत्र–मन्वारम्भयति ।

स्वयं कृता वेदिर्भवति । स्वयंदिनं बर्.हिः । स्वयंकृत इध्मः ।

अनभिजितस्या–भिजित्यै ( ) । तस्माद्–राज्ञामरण्य–मभिजितम् ।

सैव श्वेता श्वेतवत्सा दक्षिणा समृद्ध्यै । **23 (12)**

(रत्नित्वाय – समृद्ध्यै – पष्ठौहि दक्षिणा समृद्ध्यै – ग्रामण्यो गृहे – भागदुघस्य गृहे–भवति – दुग्धे – ऽभिजित्यै द्वे च) (A3)

1.7.4 अनुवाकं 4 – देवसुवां हवींषि

T.B.1.7.4.1

देवसुवामेतानि हवीꣳषि भवन्ति । एतावन्तो वै देवानाꣳ सवाः ।

त एवास्मै सवान् प्रयच्छन्ति । त एनꣳ सुवन्ते । अग्निरेवैनं

गृहपतीनाꣳ सुवते । सोमो वनस्पतीनाम् । रुद्रः पशूनाम् ।

बृहस्पतिर्–वाचाम् । इन्द्रो ज्येष्ठानाम् । मित्रः सत्यानाम् । **24 (10)**

T.B.1.7.4.2

वरुणो धर्मपतीनाम् । एतदेव सर्वं भवति । सविता त्वा प्रसवानाꣳ

सुवतामिति हस्तं गृह्णाति प्रसूत्यै । ये देवा देवसुवः स्थेत्याह ।

यथा यजुरेवै तत् । महते क्षत्राय महत आधिपत्याय महते

जानराज्यायेत्याह । आशिषमेवैतामाशास्ते ।

एष वो भरता राजा सोमोऽस्माकं ब्राह्मणानाꣳ राजेत्याह ।

तस्माथ्–सोमराजानो ब्राह्मणाः । प्रति त्यन्नाम राज्यमधायीत्याह । **25 (10)**

T.B.1.7.4.3

राज्यमेवास्मिन् प्रति दधाति । स्वां तनुवं ँवरुणो अशिश्रेदित्याह ।

वरुणसवमेवा–वरुन्धे । शुचेर्मित्रस्य व्रत्या अभूमेत्याह ।

शुचिमेवैनं ँव्रत्यं करोति । अमन्महि महत ऋतस्य नामेत्याह ।

मनुत एवैनम् । सर्वे व्राता वरुणस्या भूवन्नित्याह ।

सर्वव्रातमेवैनं करोति । वि मित्र एवैरराति–मतारीदित्याह । **26 (10)**

T.B.1.7.4.4

अरातिमेवैनं तारयति । असूषुदन्त यज्ञिया ऋतेनेत्याह ।

स्वदयत्येवैनम् । व्यु त्रितो जरिमाणं न आनडित्याह ।

आयुरेवास्मिन् दधाति । द्वाभ्यां विमृष्टे । द्विपाद्–यजमानः प्रतिष्ठित्यै ।

अग्नीषोमीयस्य चैकादशकपालस्य देवसुवां च हविषामग्नये

स्विष्टकृते समवद्यति । देवताभिरेवैन–मुभयतः परिगृह्णाति ।

विष्णुक्रमान् क्रमते( ) । विष्णुरेव भूत्वामान् लोका–नभिजयति । **27**

(11) *(सत्याना–मधायीत्या–हातारीदित्याह–क्रमत एकं च) (A4)*

1.7.5 अनुवाकं 5 – अभिषेकार्थमपांग्रहग्रहणम्

T.B.1.7.5.1

अर्थेतः स्थेति जुहोति । आहुत्यैवैना निष्क्रीय गृह्णाति ।

अथो हविष्कृतानामेवाभिघृतानां गृह्णाति । वहन्तीनां गृह्णाति ।

एता वा अपा॒ राष्ट्रम् । राष्ट्रमेवास्मै गृह्णाति । अथो श्रियमेवैनमभि

वहन्ति । अपां पतिरसीत्याह । मिथुनमेवाकः । वृषाऽस्यूर्मिरित्याह । **28**

(10)

T.B.1.7.5.2

ऊर्मिमन्तमेवैनं करोति । वृषसेनोऽसीत्याह । सेनामेवास्य सꣳश्यति ।

व्रजक्षितः स्थेत्याह । एता वा अपां ँविशः । विशमेवास्मै पर्यूहति ।

मरुतामोजः स्थेत्याह । अन्नं ँवै मरुतः । अन्नमेवा वरुन्धे ।

सूर्यवर्चसः स्थेत्याह । **29 (10)**

T.B.1.7.5.3

राष्ट्रमेव वर्चस्व्यकः । सूर्यत्वचसः स्थेत्याह । सत्यं ँवा एतत् ।

यद्–वर्.षति । अनृतं ँयदातपति वर्.षति । सत्यानृते एवावरुन्धे ।

नैनꣳ सत्यानृते उदिते हिꣳस्तः । य एवं ँवेद । मान्दाः स्थेत्याह ।

राष्ट्रमेव ब्रह्मवर्चस्यकः । **30 (10)**

T.B.1.7.5.4

वाशाः स्थेत्याह । राष्ट्रमेव वश्यकः । शक्वरीः स्थेत्याह ।

पशवो वै शक्वरीः । पशूनेवाव रुन्धे । विश्वभृतः स्थेत्याह ।

राष्ट्रमेव पयस्व्यकः । जनभृतः स्थेत्याह । राष्ट्रमेवेन्द्रियाव्यकः ।

अग्नेस्तेजस्याः स्थेत्याह । **31 (10)**

T.B.1.7.5.5

राष्ट्रमेव तेजस्व्यकः । अपामोषधीनाꣳ रसः स्थेत्याह ।

राष्ट्रमेव मधव्यमकः । सारस्वतं ग्रहं गृह्णाति । एषा वा अपां पृष्ठम् ।

यथ्सरस्वती । पृष्ठमेवैनꣳ समानानां करोति । षोडशभिर्–गृह्णाति ।

षोडशकलो वै पुरुषः । यावानेव पुरुषः ( ) । तस्मिन् वीर्यं दधाति ।

षोडशभिर्–जुहोति षोडशभिर्–गृह्णाति । द्वात्रिꣳशथ् संपद्यन्ते ।

द्वात्रिꣳशदक्षरा ऽनुष्टुक् । वागनुष्टुफ् सर्वाणि छन्दाꣳसि ।

वाचैवैनꣳ सर्वेभिः छन्दोभि–रभिषिञ्चति । **32 (16)**

(ऊर्मिरित्याह – सूर्यवर्चसः स्थेत्याह – ब्रह्मवर्चस्यक – स्तेजस्याः स्थेत्याहैव – पुरुषः षट्च) (A5)

1.7.6 अनुवाकं 6 – अभिषेकार्थजलसंस्कारः

T.B.1.7.6.1

देवीरापः सं मधुमतीर्–मधुमतीभिः सृज्यध्वमित्याह ।

ब्रह्मणैवैनाः सꣳ सृजति । अनाधृष्टाः सीदतेत्याह । ब्रह्मणैवैनाः सादयति ।

अन्तरा होतुश्च धिष्णियं ब्राह्मणाच्छꣳ सिनश्च सादयति ।

आग्नेयो वै होता । ऐन्द्रो ब्राह्मणाच्छꣳसी ।

तेजसा चैवेन्द्रियेण चोभयतो राष्ट्रं परिगृह्णाति । हिरण्येनोत् पुनाति ।

आहुत्यै हि पवित्राभ्यामुत्पुनन्ति व्यावृत्त्यै । **33 (10)**

T.B.1.7.6.2

शतमानं भवति । शतायुः पुरुषः शतेन्द्रियः ।

आयुष्येवेन्द्रिये प्रतितिष्ठति । अनिभृष्टमसीत्याह । अनिभृष्टꣳ ह्येतत् ।

वाचो बन्धुरित्याह । वाचो ह्येष बन्धुः । तपोजा इत्याह ।

तपोजा ह्येतत् । सोमस्य दात्रमसीत्याह । **34 (10)**

T.B.1.7.6.3

सोमस्य ह्येतद्दात्रम् । शुक्रा वः शुक्रेणोत्पुनामीत्याह । शुक्रा ह्यापः ।

शुक्रꣳ हिरण्यम् । चन्द्राश्चन्द्रेणेत्याह । चन्द्रा ह्यापः । चन्द्रꣳ हरण्यम् ।

अमृता अमृतेनेत्याह । अमृता ह्यापः । अमृतꣳ हिरण्यम् । **35 (10)**

T.B.1.7.6.4

स्वाहा राजसूयायेत्याह । राजसूयाय ह्येना उत्पुनाति । सधमादो

द्युम्निनीरुर्ज एता इति वारुण्यर्चा गृह्णाति । वरुणसवमेवा वरुन्धे ।

एकया गृह्णाति । एकधैव यजमाने वीर्यं दधाति । क्षत्रस्योल्बमसि

क्षत्रस्य योनिरसीति तार्प्यं चोष्णीषं च प्रयच्छति सयोनित्वाय ।

एकशतेन दर्भपुञ्जीलैः पवयति । शतायुर्वै पुरुषः शतवीर्यः ।

आत्मैकशतः । **36 (10)**

T.B.1.7.6.5

यावानेव पुरुषः । तस्मिन् वीर्यं दधाति । दध्याशयति ।

इन्द्रियमेवा–वरुन्धे । उदुम्बर–माशयति । अन्नाद्यस्याव रुद्ध्यै ।

शष्पाण्याशयति । सुराबलि–मेवैनं करोति । आविद एता भवन्ति ।

आविदमेवैनं गमयन्ति । **37 (10)**

T.B.1.7.6.6

अग्निरेवैनं गार्हर्.पत्येनावति । इन्द्र इन्द्रियेण । पूषा पशुभिः ।

मित्रावरुणौ प्राणापानाभ्याम् । इन्द्रो वृत्राय वज्रमुदयच्छत् ।

स दिवमलिखत् । सोऽर्यम्णः पन्था अभवत् । स आविन्ने

द्यावापृथिवी धृतव्रते इति द्यावापृथिवी उपाधावत् । स आभ्यामेव

प्रसूत इन्द्रो वृत्राय वज्रं प्राहरत् । आविन्ने द्यावापृथिवी धृतव्रते

इति यदाह । **38 (10)**

T.B.1.7.6.7

आभ्यामेव प्रसूतो यजमानो वज्रं भ्रातृव्याय प्रहरति ।

आविन्ना देव्यदितिर्–विश्वरूपीत्याह । इयं वै देव्यदितिर्–विश्वरूपी ।

अस्यामेव प्रति तिष्ठति । आविन्नोऽयमसावामुष्यायणोऽस्यां विश्यस्मिन्

राष्ट्र इत्याह । विशैवैनꣳ राष्ट्रेण समर्धयति । महते क्षत्राय महत

आधिपत्याय महते जानराज्यायेत्याह । आशिषमेवैतामाशास्ते ।

एष वो भरता राजा सोमोऽस्माकं ब्राह्मणानाꣳ राजेत्याह ।

तस्माथ् सोमराजानो ब्राह्मणाः । **39 (10)**

T.B.1.7.6.8

इन्द्रस्य वज्रोऽसि वार्त्रघ्न इति धनुः प्रयच्छति विजित्यै ।

शत्रुबाधनाः स्थेतीषून् । शत्रूनेवास्य बाधन्ते । पात मा प्रत्यञ्चं

पात मा तिर्यञ्चमन्वञ्चं मा पातेत्याह । तिस्रो वै शरव्याः ।

प्रतीची तिरश्च्यनूची । ताभ्य एवैनं पान्ति । दिग्भ्यो मा पातेत्याह ।

दिग्भ्य एवैनं पान्ति । विश्वाभ्यो मा नाष्ट्राभ्यः पातेत्याह ( ) ।

अपरिमितादेवैनं पान्ति । हिरण्यवर्णावुषसां विरोक इति

त्रिष्टुभा बाहू उद्–गृह्णाति । इन्द्रियं वै वीर्यं त्रिष्टुक् । इन्द्रियमेव वीर्य–मुपरिष्टादात्मन्–धत्ते । **40 (14)** *(व्यावृत्त्यै–दात्रमसीत्याहा–मृतꣳ हिरण्य–मेकशतो–गमयन्–त्याह–ब्राह्मणा–नाष्ट्राभ्यः पातेत्याह चत्वारि च) (A6)*

1.7.7 अनुवाकं 7 – दिग्व्यास्थापनम्

T.B.1.7.7.1

दिशो व्यास्थापयति । दिशामभिजित्यै । यदनु प्रक्रामेत् । अभि दिशो जयेत् । उत्तु माद्येत् । मनसाऽनु प्रक्रामति । अभि दिशो जयति । नोन्माद्यति । समिधमा तिष्ठेत्याह । तेज एवावरुन्धे । **41 (10)**

T.B.1.7.7.2

उग्रामा तिष्ठेत्याह । इन्द्रियमेवाव रुन्धे । विराजमा तिष्ठेत्याह । अन्नाद्यमेवाव रुन्धे । उदीचीमा तिष्ठेत्याह । पशूनेवाव रुन्धे । ऊर्ध्वामा तिष्ठेत्याह । सुवर्गमेव लोक–मभिजयति । अनूज्जिहीते । सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै । **42 (10)**

T.B.1.7.7.3

मारुत एष भवति । अन्नं वै मरुतः । अन्नमेवाव रुन्धे ।

एकविꣳशतिकपालो भवति प्रतिष्ठित्यै । योऽरण्ये ऽनुवाक्यो गणः ।

तं मध्यत उपदधाति । ग्राम्यैरेव पशुभि–रारण्यान् पशून् परिगृह्णाति ।

तस्माद्–ग्राम्यैः पशुभिरारण्याः पशवः परिगृहीताः । पृथिवैन्यः ।

अभ्यषिच्यत । **43 (10)**

T.B.1.7.7.4

स राष्ट्रं नाभवत् । स एतानि पार्थान्यपश्यत् । तान्यजुहोत् ।

तैर्वै स राष्ट्र–मभवत् । यत्पार्थानि जुहोति । राष्ट्रमेव भवति ।

बार्.हस्पत्यं पूर्वेषामुत्तमं भवति । ऐन्द्रमुत्तरेषां प्रथमम् ।

ब्रह्म चैवास्मै क्षत्रं च समीची दधाति ।

अथो ब्रह्मन्नेव क्षत्रं प्रतिष्ठापयति । **44 (10)**

T.B.1.7.7.5

षट्पुरस्ता–दभिषेकस्य जुहोति । षडुपरिष्टात् । द्वादश सं पद्यन्ते ।

द्वादश मासाः सम्ँवथ्सरः । सम्ँवथ्सरः खलु वै देवानां पूः ।

देवानामेव पुरं मध्यतो व्यवसर्पति । तस्य न कुतश्च नोपाव्याधो भवति ।

भूताना–मवेष्टीर्–जुहोति । अत्रात्र वै मृत्युर्–जायते ।

यत्र यत्रैव मृत्युर्–जायते ( ) । तत एवैनमवयजते ।

तस्माद्–राजसूयेनेजानः सर्वमायुरेति । सर्वे ह्यस्य मृत्यवोऽवेष्टाः ।

तस्माद्–राजसूयेनेजानो नाभिचरितवै ।

प्रत्यगेन–मभिचारः स्तृणुते । **45 (15)**

(रुन्धे–समष्ट्या–असिच्यत–स्थापयति–जायते पञ्च च) (A7)

1.7.8 अनुवाकं 8 – अभिषेकः

T.B.1.7.8.1

सोमस्य त्विषिरसि तवेव मे त्विषिर्भूयादिति शार्दूलचर्मोपस्तृणाति ।

यैव सोमे त्विषिः । या शार्दूले । तामेवाव रुन्धे ।

मृत्योर्वा एष वर्णः । यच्छार्दूलः । अमृतꣳ हिरण्यम् ।

अमृतमसि मृत्योर्मा पाहीति हिरण्य–मुपास्यति ।

अमृतमेव मृत्योरन्तर्–धत्ते । शतमानं भवति । **46 (10)**

T.B.1.7.8.2

शतायुः पुरुषः शतेन्द्रियः । आयुष्येवेन्द्रिये प्रति तिष्ठति ।

दिद्योन्मा पाहीत्युपरिष्टादधि निदधाति । उभयत एवास्मै शर्म दधाति ।

अवेष्टा दन्दशूका इति क्लीबꣳ सीसेन विध्यति । दन्दशूका–नेवाव
यजते । तस्मात् क्लीबं दन्दशूका दꣳशुकाः । निरस्तं नमुचेः
शिर इति लोहितायसं निरस्यति । पाप्मानमेव नमुचिं निरवदयते ।
प्राणा आत्मनः पूर्वेऽभिषिच्या इत्याहुः । **47 (10)**

T.B.1.7.8.3

सोमो राजा वरुणः । देवा धर्मसुवश्च ये । ते ते वाचꣳ सुवन्तां
ते ते प्राणꣳ सुवन्तामित्याह । प्राणानेवात्मनः पूर्वा–नभिषिञ्चति ।
यद्–ब्रूयात् । अग्नेस्त्वा तेजसा ऽभिषिञ्चामीति । तेजस्व्येव स्यात् ।
दुश्चर्मा तु भवेत् । सोमस्य त्वा द्युम्नेना–भिषिञ्चामीत्याह ।
सौम्यो वै देवतया पुरुषः । **48 (10)**

T.B.1.7.8.4

स्वयैवैनं देवतयाऽभिषिञ्चति । अग्ने–स्तेजसेत्याह ।
तेज एवास्मिन् दधाति । सूर्यस्य वर्चसेत्याह । वर्च एवास्मिन् दधाति ।
इन्द्रस्ये–न्द्रियेणेत्याह । इन्द्रियमेवास्मिन् दधाति । मित्रावरुणयोर्–
वीर्येणेत्याह । वीर्यमेवास्मिन् दधाति । मरुतामोजसेत्याह । **49 (10)**

T.B.1.7.8.5

ओज एवास्मिन् दधाति । क्षत्राणां क्षत्रपतिरसीत्याह । क्षत्राणामेवैनं
क्षत्रपतिं करोति । अति दिवस्पाहीत्याह । अत्यन्यान् पाहीति वावैतदाह ।
समाववृत्रन्न–धरागुदीची–रित्याह । राष्ट्रमेवास्मिन्
ध्रुवमकः । उच्छेषणेन जुहोति । उच्छेषणभागो वै रुद्रः ।
भागधेयेनैव रुद्रं निरवदयते । **50 (10)**

T.B.1.7.8.6

उदङ्परेत्यग्नीद्ध्रे जुहोति । एषा वै रुद्रस्य दिक् ।
स्वायामेव दिशि रुद्रं निरवदयते । रुद्र यत्ते क्रयी परं नामेत्याह ।
यद्वा अस्य क्रयी परं नाम । तेन वा एष हिनस्ति । यꣳ हिनस्ति ।
तेनैवैनꣳ सह शमयति । तस्मै हुतमसि यमेष्टमसीत्याह ।
यमादेवास्य मृत्युमवयजते । **51 (10)**

T.B.1.7.8.7

प्रजापते न त्वदेतान्यन्य इति तस्यै गृहे जुहुयात् ।
यां कामयेत राष्ट्रमस्यै प्रजा स्यादिति । राष्ट्रमेवास्यै प्रजा भवति ।
पर्ण–मयेना–ध्वर्यु–रभिषिञ्चति । ब्रह्मवर्चसमेवास्मिन्–त्विषिं दधाति ।

औदुम्बरेण राजन्यः । ऊर्जमेवास्मि–न्नन्नाद्यं दधाति । आश्वत्थेन वैश्यः ।

विशमेवास्मिन् पुष्टिं दधाति । नैयग्रोधेन जन्यः( ) ।

मित्राण्येवास्मै कल्पयति । अथो प्रतिष्ठित्यै । **52 (12)**

(भव – त्याहुः – पुरुष – ओजसेत्याह – निरवदयते – यजते – जन्यो द्वे च) (A8)

1.7.9 अनुवाकं 9 – स्थारोहणम्. विजयः

T.B.1.7.9.1

इन्द्रस्य वज्रोऽसि वार्त्रघ्न इति रथमुपावहरति विजित्यै ।

मित्रावरुणयोस्त्वा प्रशास्त्रोः प्रशिषा युनज्मीत्याह ।

ब्रह्मणैवैनं देवताभ्यां ँयुनक्ति । प्रष्टिवाहिनं ँयुनक्ति ।

प्रष्टिवाही वै देवरथः । देवरथ–मेवास्मै युनक्ति । त्रयोऽश्वा भवन्ति ।

रथश्चतुर्थः । द्वौ सव्येष्ठसारथी । षट्थ् संपद्यन्ते । **53 (10)**

T.B.1.7.9.2

षड्वा ऋतवः । ऋतुभिरेवैनं ँयुनक्ति । विष्णुक्रमान्–क्रमते ।

विष्णुरेव भूत्वेमान् ँलोकानभिजयति । यः क्षत्रियः प्रतिहितः ।

सोऽन्वारभते । राष्ट्रमेव भवति । त्रिष्टुभा ऽन्वारभते ।

इन्द्रियं वै त्रिष्टुक् । इन्द्रियमेव यजमाने दधाति । **54 (10)**

T.B.1.7.9.3

मरुतां प्रसवे जेषमित्याह । मरुद्भिरेव प्रसूत उज्जयति । आप्तं मन
इत्याह । यदेव मनसैफ्सीत् । तदापत् । राजन्यं जिनाति ।
अनाक्रान्त एवाक्रमते । वि वा एष इन्द्रियेण वीर्येणद्ध्यते ।
यो राजन्यं जिनाति । समहमिन्द्रियेण वीर्येणेत्याह । **55 (10)**

T.B.1.7.9.4

इन्द्रियमेव वीर्यमात्मन्-धत्ते । पशूनां मन्युरसि तवेव मे
मन्युर्भूयादिति वाराही उपानहावुप मुञ्चते । पशूनां वा एष मन्युः ।
यद् वराहः । तेनैव पशूनां मन्युमात्मन् धत्ते । अभि वा इयꣳ
सुषुवाणं कामयते । तस्येश्वरेन्द्रियं वीर्यमादातोः ।
वाराही उपानहावुपमुञ्चते । अस्या एवान्तर्धत्ते ।
इन्द्रियस्य वीर्यस्यानात्त्यै । **56 (10)**

T.B.1.7.9.5

नमो मात्रे पृथिव्या इत्याहाहिꣳ सायै । इयदस्या-युरस्यायुर्मे
धेहीत्याह । आयुरेवात्मन्-धत्ते । ऊर्गस्यूर्जं मे धेहीत्याह ।

ऊर्जमेवात्मन् धत्ते । युङ्क्ष्सि वर्चोऽसि वर्चो मयि धेहीत्याह ।

वर्च एवात्मन् धत्ते । एकधा ब्रह्मण उप हरति । एकधैव यजमान

आयुरूर्जँ वर्चो दधाति । रथविमोचनीया जुहोति प्रतिष्ठित्यै । **57 (10)**

T.B.1.7.9.6

त्रयोऽश्वा भवन्ति । रथश्चतुर्थः । तस्मा–च्चतुर्जुहोति । यदुभौ

सहावतिष्ठेताम् । समानँ लोकमियाताम् । सह संग्रहीत्रा रथवाहने रथ

मादधाति । सुवर्गादेवैनँ लोकादन्तर्दधाति । हꣳसः शुचिषदित्या दधाति ।

ब्रह्मणैवैन–मुपावहरति । ब्रह्मणा ऽऽदधाति ( ) ।

अतिच्छन्दसा ऽऽदधाति । अतिच्छन्दा वै सर्वाणि छन्दाꣳसि ।

सर्वेभिरेवैनं छन्दोभि–रादधाति । वर्ष्म वा एषा छन्दसाम् ।

यदतिच्छन्दाः । यदतिच्छन्दसा दधाति । वर्ष्मैवैनꣳ समानानां

करोति । **58 (17)** (*पद्यन्ते – दधाति – वीर्येणेत्याहा – नात्यै – प्रतिष्ठित्यै – ब्रह्मणाऽऽदधाति सप्त च*) *(A9)*

1.7.10 अनुवाकं 10 – आसने समुपवेशः सर्वैस्सेव्यत्वं च

T.B.1.7.10.1

मित्रोऽसि वरुणोऽसीत्याह । मैत्रं ँवा अहः । वारुणी रात्रिः ।

अहोरात्राभ्या–मेवैन–मुपावहरति । मित्रोऽसि वरुणोसीत्याह ।

मैत्रो वै दक्षिणः । वारुणः सव्यः । वैश्वदेव्यामिक्षा ।

स्वमेवैनौ भागधेय–मुपावहरति । समहं ँविश्वैर्देवै–रित्याह । **59 (10)**

T.B.1.7.10.2

वैश्वदेव्यो वै प्रजाः । ता एवाद्याः कुरुते । क्षत्रस्य नाभिरसि

क्षत्रस्य योनि–रसीत्यधीवासमा–स्तृणाति सयोनित्वाय ।

स्योनामासीद सुषदामासीदेत्याह । यथा यजुरेवै तत् ।

मा त्वा हिꣳसीन् मा मा हिꣳसीदित्याहा–हिꣳसायै ।

निषसाद धृतव्रतो वरुणः पस्त्यास्वा साम्राज्याय सुक्रतुरित्याह ।

साम्राज्यमेवैनꣳ सुक्रतुं करोति । ब्रह्मा(3)न्त्वꣳ राजन्–ब्रह्माऽसि

सविताऽसि सत्यसव इत्याह ।

सवितार–मेवैनꣳ सत्यसवं करोति । **60 (10)**

T.B.1.7.10.3

ब्रह्मा(3)न्त्वꣳ राजन्–ब्रह्माऽसीन्द्रोऽसि सत्यौजा इत्याह ।

इन्द्रमेवैनꣳ सत्यौजसं करोति । ब्रह्मा(3)न्त्वꣳ राजन्–ब्रह्माऽसि

मित्रोऽसि सुशेव इत्याह । मित्रमेवैनꣳ सुशेवं करोति ।

ब्रह्मा(3)न्त्वꣳ राजन्–ब्रह्माऽसि वरुणोऽसि सत्यधर्मेत्याह ।

वरुणमेवैनꣳ सत्यधर्माणं करोति । सविताऽसि सत्यसव इत्याह ।

गायत्री–मेवैतेनाभिव्याहरति । इन्द्रोऽसि सत्यौजा इत्याह ।

त्रिष्टुभ–मेवैतेनाभि–व्याहरति । **61 (10)**

T.B.1.7.10.4

मित्रोऽसि सुशेव इत्याह । जगती–मेवैतेनाभिव्याहरति ।

सत्यमेता देवताः । सत्यमेतानि छन्दाꣳसि । सत्यमेवाव रुन्धे ।

वरुणोऽसि सत्यधर्मेत्याह । अनुष्टुभ–मेवैतेनाभिव्याहरति ।

सत्यानृते वा अनुष्टुप् । सत्यानृते वरुणः ।

सत्यानृते एवावरुन्धे । **62 (10)**

T.B.1.7.10.5

नैनꣳ सत्यानृते उदिते हिꣳस्तः । य एवं ँवेद । इन्द्रस्य वज्रोऽसि

वार्त्रघ्न इति स्फ्यं प्रयच्छति । वज्रो वै स्फ्यः ।

वज्रेणैवास्मा अवरपरꣳ रन्धयति । एवꣳ हि तच्छ्रेयः ।

यदस्मा एते रध्येयुः । दिशोऽभ्ययꣳ राजा ऽभूदिति पञ्चाक्षान्–प्रयच्छति ।

एते वै सर्वेऽयाः । अपराजायिन–मेवैनं करोति । **63 (10)**

T.B.1.7.10.6

ओदनमुद्ब्रुवते । परमेष्ठी वा एषः । यदोदनः । परमामेवैनꣳ श्रियं

गमयति । सुश्लोकां(4) सुमङ्गलां(4) सत्यराजा(3)नित्याह ।

आशिषमेवैतामा शास्ते । शौनः शेपमाख्यापयते । वरुणपाशा–

देवैनं मुञ्चति । परः शतं भवति । शतायुः पुरुषः शतेन्द्रियः( )।

आयुष्येवेन्द्रिये प्रतितिष्ठति । मारुतस्य चैकविꣳशतिकपालस्य

वैश्वदेव्यै चामिक्षाया अग्नये स्विष्टकृते समवद्यति ।

देवताभिरेवैन–मुभयतः परिगृह्णाति । अपां नप्त्रे स्वाहोर्जो

नप्त्रे स्वाहाऽग्नये गृहपतये स्वाहेति तिस्र आहुतीर् जुहोति ।

त्रय इमे लोकाः । एष्वेव लोकेषु प्रति तिष्ठति । **64 (16)**

(देवैरित्याह – सत्यसवं करोति – त्रिष्टुभमेवैतेनाभि व्याहरति– सत्यानृते एवावरुन्धे – करोति – शतेन्द्रियः षट्च) (A10)

Prapaataka Korvai with starting Padams of 1 to 10 Anuvaakams :-

(एतद् ब्राह्मणानि – धात्रे – रात्रिनां – देवसुवा – मर्थेतो – देवीर् – दिशः – सोमस्ये – न्द्रस्य – मित्रो दश)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Dasanis :-

(एतद् ब्राह्मणानि – वैष्णवं त्रिकपाल – मन्नं ँवै पूषा – वाशाः स्थेत्याह – दिशो व्यास्थापय – त्युदङ्परेत्य –

ब्रह्मा(3)न्त्वꣳ राजं चतुष्षष्टिः

First and Last Padam of 7th Prapaatakam :-

(एतद्ब्राह्मणानि – प्रति तिष्ठति)

। हरिः ओं ।

। कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे प्रथमाष्टके

सप्तमः प्रपाठकः समाप्तः ।

==========

1.7Details of Dasani & Vaakyams for Ashtakam 1 – Prapaatakam 7 – TB 1.7

	Dasani	Vaakyams
Anuvakam 1	9	93
Anuvakam 2	6	61
Anuvakam 3	8	82
Anuvakam 4	4	41
Anuvakam 5	5	56
Anuvakam 6	8	84
Anuvakam 7	5	55
Anuvakam 8	7	72
Anuvakam 9	6	67
Anuvakam 10	6	66
Total →	64	677

1.8 प्रथमाष्टके अष्टमः प्रपाठकः – राजसूयानुब्राह्मणं

1.8.1 अनुवाकं 1 – संसृपां हवींषि दश

T.B.1.8.1.1

वरुणस्य सुषुवाणस्य दशधेन्द्रियं वीर्यं पराऽपतत् ।

तथ्सꣳ सृद्भिरनु समसर्पत् । तथ्सꣳ सृपाꣳ सꣳ सृत्त्वम् ।

अग्निना देवेन प्रथमे ऽहन्ननु प्रायुङ्क्त । सरस्वत्या वाचा द्वितीये ।

सवित्रा प्रसवेन तृतीये । पुष्णा पशुभिश्चतुर्थे ।

बृहस्पतिना ब्रह्मणा पञ्चमे । इन्द्रेण देवेन षष्ठे ।

वरुणेन स्वया देवतया सप्तमे । **1 (10)**

T.B.1.8.1.2

सोमेन राज्ञाऽष्टमे । त्वष्ट्रा रूपेण नवमे । विष्णुना यज्ञेनाप्नोत् ।

यथ्सꣳ सृपो भवन्ति । इन्द्रियमेव तद्–वीर्यं यजमान आप्नोति ।

पूर्वा पूर्वा वेदिर्भवति । इन्द्रियस्य वीर्यस्यावरुद्ध्यै ।

पुरस्ता–दुपसदाꣳ सौम्येन प्रचरति । सोमो वै रेतोधाः ।

रेत एव तद्–दधाति ( ) । अन्तरा त्वाष्ट्रेण ।

रेत एव हितं त्वष्टा रूपाणि विकरोति । उपरिष्टाद्–वैष्णवेन ।

यज्ञो वै विष्णुः । यज्ञ एवान्ततः प्रति तिष्ठति । **2 (15)**

(सप्तमे – दधाति पञ्च च) (A1)

1.8.2 अनुवाकं 2 – दशपेयः

T.B.1.8.2.1

जामि वा एतत् कुर्वन्ति । यथ्सद्यो दीक्षयन्ति सद्यः सोमं क्रीणन्ति ।
पुण्डरिस्रजां प्रयच्छत्यजामित्वाय । अङ्गिरसः सुवर्गँ लोकँ यन्तः ।
अफ्सु दीक्षातपसी प्रावेशयन्न् । तत् पुण्डरीक–मभवत् ।
यत् पुण्डरिस्रजां प्रयच्छति । साक्षादेव दीक्षातपसी अवरुन्धे ।
दशभिर्वथ्सतरैः सोमं क्रीणाति । दशाक्षरा विराट् । **3 (10)**

T.B.1.8.2.2

अन्नँ विराट् । विराजैवान्नाद्यमव रुन्धे । मुष्करा भवन्ति सेन्द्रत्वाय ।
दशपेयो भवति । अन्नाद्यस्यावरुद्ध्यै । शतं ब्राह्मणाः पिबन्ति ।
शतायुः पुरुषः शतेन्द्रियः । आयुष्येवेन्द्रिये प्रति तिष्ठति ।
सप्तदशꣳ स्तोत्रं भवति । सप्तदशः प्रजापतिः । **4 (10)**

T.B.1.8.2.3

प्रजापतेराप्त्यै । प्रकाशावध्वर्यवे ददाति । प्रकाश–मेवैनं गमयति ।

स्रजमुद्–गात्रे । व्येवास्मै वासयति । रुक्मꣳ होत्रे ।

आदित्यमेवास्मा उन्नयति । अश्वं प्रस्तोतृप्रतिहर्तृभ्याम् ।

प्राजापत्यो वा अश्वः । प्रजापतेराप्त्यै । **5 (10)**

T.B.1.8.2.4

द्वादश–पष्ठौहीर्–ब्रह्मणे । आयुरेवाव–रुन्धे । वशां मैत्रावरुणाय ।

राष्ट्रमेव वश्यकः । ऋषभं ब्राह्मणाच्छꣳसिने । राष्ट्र–मेवेन्द्रियाव्यकः ।

वाससी नेष्टापोतृभ्यां । पवित्रे एवास्यैते । स्थूरि यवाचित–

मच्छावाकाय । अन्तत एव वरुणमव यजते । **6 (10)**

T.B.1.8.2.5

अनड्वाह–मग्नीधे । वह्निर्वा अनड्वान् । वह्निरग्नीत् । वह्निनैव वह्नि

यज्ञस्यावरुन्धे । इन्द्रस्य सुषुवाणस्य त्रेधेन्द्रियं वीर्यं पराऽपतत् ।

भृगु–स्तृतीय–मभवत् । श्रायन्तीयं तृतीयम् । सरस्वती तृतीयम् ।

भार्गवो होता भवति । श्रायन्तीयं ब्रह्मसामं भवति ( ) ।

वारवन्तीय–मग्निष्टोम–साममम् । सारस्वतीरपो गृह्णाति ।

इन्द्रियस्य वीर्यस्याव–रुद्ध्यै । श्रायन्तीयं ब्रह्मसामं भवति ।

इन्द्रियमेवास्मिन् वीर्य ँ श्रयति । वारवन्तीय–मग्निष्टोम–साम्म् ।

इन्द्रियमेवास्मिन् वीर्यं ँवारयति । **7 (17)** *(विराट् – प्रजापति – रश्वः प्रजापतेराप्त्यै – यजते – ब्रह्मसामं भवति सप्त च) (A2)*

1.8.3 अनुवाकं 3 – दिशामवेष्टयः, पशुबन्धः, सात्यदूतहवींषि च

T.B.1.8.3.1

ईश्वरो वा एष दिशोऽनून्–मदितोः । यं दिशोऽनु व्यास्थापयन्ति ।

दिशामवेष्टयो भवन्ति । दिक्ष्वेव प्रति तिष्ठत्यनुन्मादाय । पञ्च देवता

यजति । पञ्च दिशः । दिक्ष्वेव प्रति तिष्ठति । हविषो हविष इष्ट्वा

बार्.हस्पत्य–मभिघारययति । यजमानदेवत्यो वै बृहस्पतिः ।

यजमानमेव तेजसा समर्धयति । **8 (10)**

T.B.1.8.3.2

आदित्यां मल्.हां गर्भिणीमा लभते । मारुतीं पृश्निं पष्ठौहीम् ।

विशं चैवास्मै राष्ट्रं च समीची दधाति । आदित्यया पूर्वया प्रचरति ।

मारुत्योत्तरया । राष्ट्र एव विशमनुबध्नाति । उच्चैरादित्याया आश्रावयति ।

उपाꣳशु मारुत्यै । तस्माद्–राष्ट्रं ँविशमतिवदति ।

गर्भिण्यादित्या भवति । **9 (10)**

T.B.1.8.3.3

इन्द्रियं वँवै गर्भः । राष्ट्र–मेवेन्द्रियाव्यकः । अगर्भा मारुती ।

विड्वै मरुतः । विशमेव निरिन्द्रियामकः । देवासुराः सम्यँत्ता आसन् ।

ते देवा अश्विनोः पूषन्–वाचः सत्यꣳ संनिधाय ।

अनृतेनासुरा–नभ्यभवन्न् । तेऽश्विभ्यां पूष्णे पुरोडाशं द्वादशकपालं

निरवपन्न् । ततो वै ते वाचः सत्यमवारुन्धत । **10 (10)**

T.B.1.8.3.4

यदश्विभ्यां पूष्णे पुरोडाशं द्वादशकपालं निर्वपति ।

अनृतेनैव भ्रातृव्या–नभिभूय । वाचः सत्यमवरुन्धे ।

सरस्वते सत्यवाचे चरुम् । पूर्वमेवोदितम् । उत्तरेणाभि गृणाति ।

सवित्रे सत्यप्रसवाय पुरोडाशं द्वादशकपालं प्रसूत्यै । दूतान्–प्रहिणोति ।

आविद एता भवन्ति । आविदमेवैनं गमयन्ति ( ) ।

अथो दूतेभ्य एव न छिद्यते ।

तिसृधन्वꣳ शुष्कदृतिर्–दक्षिणा समृद्ध्यै । **11 (12)**

(अर्धयति – भव – त्यरुन्धत – गमयन्ति द्वे च) (A3)

1.8.4 अनुवाकं 4 – प्रयुजां हवींषि द्वादश

T.B.1.8.4.1

आग्नेय–मष्टाकपालं निर्वपति । तस्मा–च्छिशिरे कुरुपञ्चालाः
प्राञ्चो यान्ति । सौम्यं चरुम् । तस्माद्–वसन्तं ँव्यवसायादयन्ति ।
सावित्रं द्वादशकपालम् । तस्मात्–पुरस्ताद्–यवानाᳬ सवित्रा विरुन्धते ।
बार्.हस्पत्यं चरुम् । सवित्रैव विरुध्य । ब्रह्मणा यवानादधते ।
त्वाष्ट्र–मष्टाकपालम् । **12 (10)**

T.B.1.8.4.2

रूपाण्येव तेन कुर्वते । वैश्वानरं द्वादशकपालम् ।
तस्माज्जघन्ये नैदाघे प्रत्यञ्चः कुरुपञ्चाला यान्ति ।
सारस्वतं चरुं निर्वपति । तस्मात्–प्रावृषि सर्वा वाचो वदन्ति ।
पौष्णेन व्यवस्यन्ति । मैत्रेण कृषन्ते । वारुणेन विधृता आसते ।
क्षैत्रपत्येन पाचयन्ते । आदित्येनादधते । **13 (10)**

T.B.1.8.4.3

मासिमास्येतानि हवीᳬषि निरुप्याणीत्याहुः । तेनैवर्तून्–प्रयुङ्क्त इति ।
अथो खल्वाहुः । कः सम्ँवथ्सरं जीविष्यतीति ।

षडेव पूर्वेद्युर्निरुप्याणि । षडुत्तरेद्युः । तेनैवर्तून्–प्रयुङ्क्ते ।

दक्षिणो रथवाहनवाहः पूर्वेषां दक्षिणा । उत्तर उत्तरेषाम् ।

सम्ँवथ्सरस्यैवान्तौ युनक्ति ( ) । सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै । **14 (11)**

(त्वाष्ट्रमाष्टकपालं – दधते – युनक्त्येकं च) (A4)

1.8.5 अनुवाकं 5 – सौत्रामणिः, पशवः, हवींषि च

T.B.1.8.5.1

इन्द्रस्य सुषुवाणस्य दशधेन्द्रियं ँवीर्यं पराऽपतत् । स यत् प्रथमं

निरष्ठीवत् । तत्–क्वलमभवत् । यद्–द्वितीयम् । तद्–बदरम् ।

यत्–तृतीयम् । तत्–कर्कन्धु । यन्नस्तः । स सिꣳहः ।

यदक्ष्योः । **15 (10)**

T.B.1.8.5.2

स शार्दूलः । यत्–कर्णयोः । स वृकः । य ऊर्ध्वः । स सोमः ।

या ऽवाची । सा सुरा । त्रयाः सक्तवो भवन्ति ।

इन्द्रियस्याव–रुद्ध्यै । त्रयाणि लोमानि । **16 (10)**

T.B.1.8.5.3

त्विषिमेवाव रुन्धे । त्रयो ग्रहाः । वीर्यमेवाव रुन्धे । नाम्ना दशमी ।

नव वै पुरुषे प्राणाः । नाभिर्दशमी । प्राणा इन्द्रियं वीर्यम् ।

प्राणानेवेन्द्रियं वीर्यं यजमान आत्मन्-धत्ते । सीसेन

क्लीबाच्छष्पाणि क्रीणाति । न वा एतदयो न हिरण्यम् । **17 (10)**

T.B.1.8.5.4

यथ्-सीसम् । न स्त्री न पुमान् । यत्-क्लीबः । न सोमो न सुरा ।

यथ्-सौत्रामणी समृद्ध्यै । स्वाद्वीं त्वा स्वादुनेत्याह ।

सोममेवैनां करोति । सोमोऽस्यश्विभ्यां पच्यस्व सरस्वत्यै

पच्यस्वेन्द्राय सुत्राम्णे पच्यस्वेत्याह । एताभ्यो ह्येषा देवताभ्यः पच्यते ।

तिस्रः सꣳसृष्टा वसति । **18 (10)**

T.B.1.8.5.5

तिस्रो हि रात्रीः क्रीतः सोमो वसति । पुनातु ते परिस्रुतमिति यजुषा

पुनाति व्यावृत्त्यै । पवित्रेण पुनाति । पवित्रेण हि सोमं पुनन्ति ।

वारेण शश्वता तनेत्याह । वारेण हि सोमं पुनन्ति ।

वायुः पूतः पवित्रेणेति नैतया पुनीयात् । व्यृद्धा ह्येषा ।

अतिपवितस्यैतया पुनीयात् । कुविदङ्गे–त्यनिरुक्तया

प्राजापत्यया गृह्णाति । **19 (10)**

T.B.1.8.5.6

अनिरुक्तः प्रजापतिः । प्रजापतेराप्त्यै । एकयर्चा गृह्णाति ।

एकधैव यजमाने वीर्यं दधाति । आश्विनं धूम्रमा लभते ।

अश्विनौ वै देवानां भिषजौ । ताभ्यामेवास्मै भेषजं करोति ।

सारस्वतं मेषम् । वाग्वै सरस्वती । वाचैवैनं भिषज्यति ( ) ।

ऐन्द्रमृषभꣳ सेन्द्रत्वाय । **20 (11) (अक्ष्योर् – लोमानि – हिरण्यं – वसति – गृह्णाति – भिषज्यत्येकं च)** *(A5)*

1.8.6 अनुवाकं 6 – सौत्रामणिः, पशवः, हवींषि च

T.B.1.8.6.1

यत्–त्रिषु यूपेष्वा–लभेत । बहिर्धा ऽस्मादिन्द्रियं वीर्यं दध्यात् ।

भ्रातृव्यमस्मै जनयेत् । एकयूप आलभते ।

एकधैवास्मि–न्निन्द्रियं वीर्यं दधाति । नास्मै भ्रातृव्यं जनयति ।

नैतेषां पशूनां पुरोडाशा भवन्ति । ग्रहपुरोडाशा ह्येते ।

युवꣳ सुराममश्विनेति सर्वदेवत्ये याज्यानुवाक्ये भवतः ।

सर्वा एव देवताः प्रीणाति । **21 (10)**

T.B.1.8.6.2

ब्राह्मणं परिक्रीणीया–दुच्छेषणस्य पातारम् । ब्राह्मणो ह्याहुत्या

उच्छेषणस्य पाता । यदि ब्राह्मणं न विन्देत् । वल्मीकवपायामव नयेत् ।

सैव ततः प्रायश्चित्तिः । यद्–वै सौत्रामण्यै व्यृद्धम् । तदस्यै

समृद्धम् । नानादेवत्याः पशवश्च पुरोडाशाश्च भवन्ति समृद्ध्यै ।

ऐन्द्रः पशूनामुत्तमो भवति । ऐन्द्रः पुरोडाशानां प्रथमः । **22 (10)**

T.B.1.8.6.3

इन्द्रिये एवास्मै समीची दधाति । पुरस्ता–दनूयाजानां पुरोडाशैः

प्रचरति । पशवो वै पुरोडाशाः । पशूनेवाव रुन्धे ।

ऐन्द्र–मेकादशकपालं निर्वपति । इन्द्रियमेवाव–रुन्धे ।

सावित्रं द्वादशकपालं प्रसूत्यै । वारुणं दशकपालम् ।

अन्तत एव वरुणमव–यजते । वडबा दक्षिणा । **23 (10)**

T.B.1.8.6.4

उत वा एषाऽश्वꣳ सूते । उताश्वतरम् । उत सोम उत सुरा ।

यथ्–सौत्रामणी समृद्ध्यै । बार्.हस्पत्यं पशुं चतुर्थ–

मतिपवितस्यालभते । ब्रह्म वै देवानां बृहस्पतिः । ब्रह्मणैव यज्ञस्य
व्यृद्धमपि–वपति । पुरोडाशवानेष पशुर्भवति । न ह्येतस्य ग्रहं
गृह्णन्ति । सोमप्रतीकाः पितर–स्तृप्णुतेति शतातृण्णायाꣳ
समवनयति । **24 (10)**

T.B.1.8.6.5

शतायुः पुरुषः शतेन्द्रियः । आयुष्येवेन्द्रिये प्रतितिष्ठति ।
दक्षिणेऽग्नौ जुहोति । पापवस्यसस्य व्यावृत्त्यै । हिरण्यमन्तरा धारयति ।
पूतामेवैनां जुहोति । शतमानं भवति । शतायुः पुरुषः शतेन्द्रियः ।
आयुष्येवेन्द्रिये प्रति तिष्ठति । यत्रैव शतातृण्णां धारयति । **25 (10)**

T.B.1.8.6.6

तन्निदधाति प्रतिष्ठित्यै । पितॄन्. वा एतस्येन्द्रियं वीर्यं गच्छति ।
यꣳ सोमोऽतिपवते । पितॄणां याज्या–नुवाक्याभिरुप तिष्ठते ।
यदेवास्य पितॄनिन्द्रियं वीर्यं गच्छति । तदेवाव रुन्धे ।
तिसृभिरुप तिष्ठते । तृतीये वा इतो लोके पितरः । तानेव प्रीणाति ।
अथो त्रीणि वै यज्ञस्येन्द्रियाणि ( ) । अध्वर्युर्.–होता ब्रह्मा ।

त उपतिष्ठन्ते । यान्येव यज्ञस्येन्द्रियाणि । तैरेवास्मै भेषजं
करोति । **26 (14)** *(प्रीणाति – प्रथमो – दक्षिणा – समवनयति ट्ट
धारय – तीन्द्रियाणि चत्वारि च) (A6)*

1.8.7 <u>अनुवाकं 7 – राजसूयस्याग्रे कर्तव्यं पवित्राख्यमग्निष्टोममहः</u>

<u>T.B.1.8.7.1</u>

अग्निष्टोममग्र आहरति । यज्ञमुखं ँवा अग्निष्टोमः । यज्ञमुखमेवारभ्य
सवमाक्रमते । अथैषो–ऽभिषेचनीय–श्चतुस्त्रिꣳशपवमानो भवति ।
त्रयस्त्रिꣳशद्वै देवताः । ता एवाप्नोति । प्रजापति–श्चतुस्त्रिꣳशः ।
तमेवाप्नोति । सꣳशर एष स्तोमानामयथापूर्वम् ।
यद्–विषमाः स्तोमाः । **27 (10)**

<u>T.B.1.8.7.2</u>

एतावान्. वै यज्ञः । यावान्–पवमानाः । अन्तः श्लेषणं त्वा अन्यत् ।
यथ्–समाः पवमानाः । तेनासꣳशरः । तेन यथापूर्वम् ।
आत्मनै–वाग्निष्टोमेनध्नोति । आत्मना पुण्यो भवति ।
प्रजा वा उक्थानि । पशव उक्थानि( ) । यदुक्थ्यो भवत्यनु
संतत्यै । **28 (11)** *(स्तीमाः – पशव उक्थान्येकं च) (A7)*

1.8.8 अनुवाकं 8 – अभिषेचनीये साममन्त्रविशेषः

T.B.1.8.8.1

उप त्वा जामयो गिर इति प्रतिपद्भवति । वाग्वै वायुः ।

वाच एवैषोऽभिषेकः । सर्वासामेव प्रजानाꣳ सूयते ।

सर्वा एनं प्रजा राजेति वदन्ति । एतमु त्यं दशक्षिप इत्याह ।

आदित्या वै प्रजाः । प्रजानामेवैतेन सूयते । यन्ति वा एते यज्ञमुखात् ।

ये सम्भार्या अक्रन्न् । **29 (10)**

T.B.1.8.8.2

यदाह पवस्व वाचो अग्रिय इति । तेनैव यज्ञमुखान्–नयन्ति ।

अनुष्टुक्–प्रथमा भवति । अनुष्टु–गुत्तमा । वाग्वा अनुष्टुक् ।

वाचैव प्रयन्ति । वाचोद्यन्ति । उद्वतीर्–भवन्ति । उद्वद्वा अनुष्टुभो रूपम् ।

आनुष्टुभो राजन्यः । **30 (10)**

T.B.1.8.8.3

तस्मादुद्वतीर्–भवन्ति । सौर्यनुष्टु–गुत्तमा भवति ।

सुवर्गस्य लोकस्य संतत्यै । यो वै सवादेति । नैनꣳ सव उपनमति ।

यः सामभ्य एति । पापीयान्थ्–सुषुवाणो भवति ।

एतानि खलु वै सामानि । यत्पृष्ठानि । यत्पृष्ठानि भवन्ति । **31 (10)**

T.B.1.8.8.4

तैरेव सवान्नैति । यानि देवराजाना७ सामानि । तैरमुष्मिन् ँलोक ऋध्नोति । यानि मनुष्यराजाना७ सामानि । तैरस्मिन् ँलोक ऋध्नोति । उभयोरेव लोकयोर्.–ऋध्नोति । देवलोके च मनुष्यलोके च । एकवि७शो ऽभिषेचनीय–स्योत्तमो भवति । एकवि७शः केशवपनीयस्य प्रथमः । सप्तदशो दशपेयः । **32 (10)**

T.B.1.8.8.5

विड्वा एकवि७शः । राष्ट्र७ सप्तदशः । विश एवैतन्–मध्यतोऽभिषिच्यते । तस्माद्वा एष विशां प्रियः । विशो हि मध्यतोऽभिषिच्यते । यद्वा एनमदो दिशोऽनु व्यास्थापयन्ति । तथ्–सुवर्गं ँलोक–मभ्यारोहति । यदिमं ँलोकं न प्रत्यवरोहेत् । अति जनं ँवेयात् । उद्वा माद्येत् ( ) । यदेष प्रतीचीन–स्तोमो भवति । इममेव तेन लोकं प्रत्यवरोहति । अथो अस्मिन्नेव लोके प्रति तिष्ठत्य–नुन्मादाय । **33 (13)** *(अक्रन् – राजन्यो – भवन्ति –*

दशपेयो – माद्येत् त्रीणि च) (A8)

1.8.9 अनुवाकं 9 – अभिषेचनीयविषययो रुक्मयोः स्तुतिः

T.B.1.8.9.1

इयं ँवै रजता । असौ हरिणी । यद्–रुक्मौ भवतः । आभ्यामेवैन–
मुभयतः परि गृह्णाति । वरुणस्य वा अभिषिच्यमानस्यापः ।
इन्द्रियं ँवीर्यं निरघ्नन्न् । तथ्–सुवर्णꣳ हिरण्य–मभवत् ।
यद्–रुक्म–मन्तर्–दधाति । इन्द्रियस्य वीर्यस्यानिर्घाताय ।
शतमानो भवति शतक्षरः ( ) । शतायुः पुरुषः शतेन्द्रियः ।
आयुष्येवेन्द्रिये प्रति तिष्ठति । आयुर्वै हिरण्यम् ।
आयुष्या एवैन–मभ्यति क्षरन्ति । तेजो वै हिरण्यम् ।
तेजस्या एवैनमभ्यति क्षरन्ति । वर्चो वै हिरण्यम् ।
वर्चस्या एवैनमभ्यति क्षरन्ति ।

34 (18) *(शतक्षरोऽष्टौ च) (A9)*

1.8.10 अनुवाकं 10 – व्युष्टिद्विरात्रं राजसूयान्ते कर्तव्यम्

T.B.1.8.10.1

अप्रतिष्ठितो वा एष इत्याहुः । यो राजसुयेन यजत इति ।

यदा वा एष एतेन द्विरात्रेण यजते । अथ प्रतिष्ठा ।

अथ सम्ँवथ्सरमाप्नोति । यावन्ति सम्ँवथ्सरस्या–होरात्राणि ।

तावतीरेतस्य स्तोत्रीयाः । अहोरात्रेष्वेव प्रति तिष्ठति ।

अग्निष्टोमः पूर्वमहर्–भवति । अतिरात्र उत्तरम् । **35 (10)**

T.B.1.8.10.2

नानैवाहोरात्रयोः प्रति तिष्ठति । पौर्णमास्यां पूर्वमहर्–भवति । व्यष्टकाया–

मुत्तरम् । नानैवार्ध मासयोः प्रतितिष्ठति । अमावास्यायां पूर्वमहर्–भवति ।

उद्वृष्ट उत्तरम् । नानैव मासयोः प्रति तिष्ठति ।

अथो खलु । ये एव समानपक्षे पुण्याहे स्याताम् ।

तयोः कार्यं प्रतिष्ठित्यै । **36 (10)**

T.B.1.8.10.3

अपशव्यो द्विरात्र इत्याहुः । द्वे ह्येते छन्दसी । गायत्रं च त्रैष्टुभं च ।

जगतीमन्तर्यन्ति । न तेन जगती कृतेत्याहुः ।

यदेनां तृतीयसवने कुर्वन्तीति । यदा वा एषाऽहीनस्याहर् भजते ।
साह्नस्य वा सवनम् । अथैव जगती कृता । अथ पशव्यः ( ) ।
व्युष्टिर्वा एष द्विरात्रः । य एवं ँविद्वान् द्विरात्रेण यजते ।
व्येवास्मा उच्छति । अथो तम एवपहते । अग्निष्टोम–मन्तत आहरति ।
अग्निः सर्वा देवताः । देवतास्वेव प्रति तिष्ठति । **37 (17)**

(उत्तरं – प्रतिष्ठित्यै – पशव्यः सप्त च) (A10)

Prapaataka Korvai with starting Padams of 1 to 10 Anuvaakams :-

(वरुणस्य – जा – मीश्वर – आग्नेय – मिन्द्रस्य – यत् त्रि – ष्वग्निष्टोम – मुप त्वे – यं ँवै रजता – ऽप्रतिष्ठितो दश)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Dasanis :-

(वरुणस्य – यदश्विभ्यां – ँयत् त्रिषु – तस्मादुद्वतीः सप्तत्रिꣳशत्)

First and Last Padam of 8th Prapaatakam :-

वरुणस्य – प्रति तिष्ठति ।

। हरिः ओं ।

। कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे प्रथमाष्टके अष्टमः प्रपाठकः समाप्तः ।

। कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे प्रथमाष्कं समाप्तम् ।

Details of Dasani & Vaakyams for Ashtakam 1 – Prapaatakam 8 – TB 1.8

	Dasani	Vaakyams
Anuvakam 1	2	25
Anuvakam 2	5	57
Anuvakam 3	4	42
Anuvakam 4	3	31
Anuvakam 5	6	61
Anuvakam 6	6	64
Anuvakam 7	2	21
Anuvakam 8	5	53
Anuvakam 9	1	18
Anuvakam 10	3	37
Total →	37	409

Details for Full Ashtakam 1

	Anuvaakam	Dasani	Vaakyams
Prapaatakam 1	10	80	831
Prapaatakam 2	6	50	511
Prapaatakam 3	10	65	666
Prapaatakam 4	10	66	690
Prapaatakam 5	12	62	662
Prapaatakam 6	10	76	786
Prapaatakam 7	10	64	677
Prapaatakam 8	10	37	409
Total →	78	500	5232